

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΗΜΕΡΑ



Κώστας Μπουραζάνας

ΛΑΡΙΣΑ 2014

ISBN: 978-960-92972-5-7

ΜΕΡΟΣ 1^ο

Η ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ 2^ο

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΜΕΡΟΣ 3^ο

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΜΕΡΟΣ 4^ο

**ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΜΕΡΟΣ 5^ο

**ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΘΕΜΑ ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ**

ΜΕΡΟΣ 6^ο

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΩΣ ΜΕΣΟ ΣΥΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	9
Η ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΩΣ ΜΟΧΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΟΥΜΕΝΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	11
ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΣΚΟΠΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ.....	13
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	16

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	19
ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.....	21
ΦΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.....	23
ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ.....	26
ΚΡΙΣΙΜΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ.....	28
ΣΠΕΙΡΟΕΙΔΗΣ ΜΑΘΗΣΗ.....	29
ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΦΙΛΙΕΣ.....	29

ΜΑΘΗΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ.....	32
Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.....	35
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	38
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	39

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	42
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΑΓΧΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.....	44
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ - ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΑΓΧΟΣ.....	45
ΑΓΧΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ.....	46
ΠΗΓΕΣ ΑΓΧΟΥΣ.....	47
ΣΥΜΤΩΜΑΤΑ ΑΓΧΟΥΣ.....	48
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΑΓΧΟΥΣ.....	49
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗ.....	51
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	51
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗΣ.....	52
ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗΣ.....	52

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....54

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....56

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....59

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ.....61

ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....64

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ...66

ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ.....70

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΕ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΕΙ
ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....72

ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΤΑ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ;.....76

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....78

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΘΕΜΑ ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ.....81

ΓΡΑΦΗΜΑ 1: ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ SWOT.....82

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ SWOT.....	83
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.....	83
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΗΚΕ ΓΙΑ ΤΗ ΛΗΨΗ ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ.....	17
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT.....	85
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ SWOT.....	85
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ.....	85
ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ.....	86
ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ.....	88
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΑΠΕΙΛΕΣ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ.....	90
ΑΠΕΙΛΕΣ.....	91
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ.....	94
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	96
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	97

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΩΣ ΜΕΣΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	98
---	----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εργασία μου αυτή προσπαθώ να αναδείξω το ρόλο της αυτοαξιολόγησης του σχολείου στην ανάπτυξη του αυτόνομου και ανανεούμενου σχολείου. Η διαδικασία της αυτοαξιολόγησης των σχολικών μονάδων γίνεται εδώ και πολλά χρόνια σε όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθυστερημένα μόλις την τελευταία χρονιά ξεκίνησε να γίνεται και στη χώρα μας. Στις μέρες μας η αξιολόγηση όλων των οργανισμών αλλά και των σχολικών μονάδων θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική, καθώς η πρόοδος αυτών θεωρείται ως άμεση συνέπεια της σωστής αξιολόγησης.

Η διαδικασία της «αυτοαξιολόγησης σχολείου αναφέρεται, στην προσπάθεια βελτίωσης της σχολικής πραγματικότητας με πλήρη και ουσιαστική συμμετοχή όλων των μελών της σχολικής κοινότητας, καθώς και φορέων της τοπικής κοινωνίας. Ως τέτοια, η αυτοαξιολόγηση δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την αυτόνομη και συνεχώς αναπτυσσόμενη σχολική μονάδα» (Θεοφιλίδης 2012, σελ 288).

Η αυτοαξιολόγηση βασικά είναι μια εσωτερική αξιολόγηση της σχολικής μονάδας που στοχεύει στη βελτίωση της παρεχόμενης διδασκαλίας και της μάθησης, ώστε να δημιουργήσει ένα μανθάνων σχολείο. Αυτό ως αποτέλεσμα θα έχει τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας τόσο των εκπαιδευτικών όσο και της σχολικής μονάδας γενικότερα.

Θα ήθελα ακόμη να αναφέρω, από τη προσωπική μου εμπειρία που έχω λόγω της θέσης του σχολικού συμβούλου που υπηρετώ, ότι τα σχολεία τα οποία δέχτηκαν με ευχαρίστηση την αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας, έχουν μία άλλη δυναμική σε σχέση με τα σχολεία τα οποία παρουσίασαν κάποιες αντιδράσεις στο νομοσχέδιο της αυτοαξιολόγησης.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Όπως δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της κυβέρνησης Αρ. Φύλλου 240/5 Νοεμβρίου 2013: «Σκοπός της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών είναι η βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού και του διοικητικού τους έργου, μέσω της άμεσης σύνδεσης της με την επιμόρφωση, προς όφελος των ιδίων, των μαθητών και της κοινωνίας. Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συμβάλλει:

A) Στην ολοκληρωμένη αποτύπωση των δεδομένων που προκύπτουν από την αξιολόγηση της σχολικής μονάδας και του εκπαιδευτικού συστήματος στο σύνολό του με στόχο τη βελτίωσή του.

B) Στη διαπίστωση της ποιότητας των δομών και των λειτουργιών και των αποτελεσμάτων του εκπαιδευτικού και διοικητικού τους έργου .

Γ) Στη διάχυση των καλών πρακτικών στα σχολεία όλης της χώρας, ως βασικού συντελεστή υποστήριξης των εκπαιδευτικών στις διαδικασίες της επιμόρφωσης και της ανατροφοδότησης του έργου τους.

Δ) Στην παροχή κινήτρων για διαρκή επιστημονική και επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη των στελεχών και των εκπαιδευτικών, στο πλαίσιο και της διά βίου μάθησης.

E) Στη διεκπεραίωση των διοικητικό-υπηρεσιακών διαδικασιών που απαιτεί η λειτουργικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος.»

Σύμφωνα με το νόμο 2986, άρθρο 4 (2002), «Σκοπός της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού είναι η βελτίωση και η ποιοτική αναβάθμιση όλων των συντελεστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας...»

Η ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΩΣ ΜΟΧΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΟΥΜΕΝΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

«Η εκπαιδευτική αξιολόγηση λειτουργεί ως μοχλός βελτίωσης ή αλλαγής των εκπαιδευτικών πρακτικών και γενικότερα του εκπαιδευτικού συστήματος και συμβάλλει στη διερεύνηση της γνώσης για το επιτελούμενο έργο σε κάθε εκπαιδευτικό σύστημα και ιδιαίτερα σε κάθε σχολική μονάδα» (Αθανασούλα – Ρέππα 2008, σ.343).

Σκοπός της αυτοαξιολόγησης είναι να βοηθήσει, ώστε ο οργανισμός να μάθει να προσαρμόζεται, να « μαθαίνει» και να «αλλάζει», να αξιοποιεί την τεχνογνωσία, να εντοπίζει εκείνο τον τομέα ή εκείνους τους τομείς που χρειάζονται αλλαγή και τέλος να διαχειρισθεί την αλλαγή σεβόμενος τις αξίες των ατόμων που απαρτίζουν τον οργανισμό. Όπως περιγράφει ο Lewin, οι αλλαγές όμως δεν είναι εύκολο να διενεργηθούν από τη μια μέρα στην άλλη, αλλά χρειάζεται ο απαραίτητος χρόνος ώστε να δημιουργηθεί η ανάγκη για αλλαγή, στη συνέχεια να γίνει η μετακίνηση προς τη νέα ιδέα, η υιοθέτηση της και τέλος η σταθεροποίηση στην νέα κατάσταση.

Όπως αναφέρει ο Θεοφιλίδης (2013 σ. 42) «Η αυτοαξιολόγηση του σχολείου δεν είναι αυτοσκοπός. Η λογική της βελτίωσης προϋποθέτει διάγνωση, αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της διάγνωσης και επανάδραση.»

«Ο βασικός στόχος της αξιολόγησης είναι να μετρά με εύχρηστο και αντικειμενικό τρόπο την αποτελεσματικότητα των διαφόρων προγραμμάτων ή

δραστηριοτήτων και να καταλήγει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα για τη βελτίωση τους» (Κουτούζης – Χατζηευστρατίου, 1999, σ. 20)

Τέλος, από τη προσωπική μου εμπειρία και από τα μηνύματα που δέχομαι καθημερινά, μπορώ να αναφέρω μετά βεβαιότητας ότι, οι διευθυντές των σχολικών μονάδων διαπιστώνουν ότι η αυτοαξιολόγηση που εφαρμόστηκε τον τελευταίο χρόνο στην Ελληνική Εκπαίδευση έχει βοηθήσει τα σχολεία στην κατεύθυνση της ανάπτυξης του αυτόνομου και ανανεούμενου σχολείου.

ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΚΟΠΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ

Σύμφωνα με τον Senge και όπως παρατίθεται σε άρθρο του Γαβαλά (2003): Το σχολείο «ως μανθάνων οργανισμός», είναι οργανισμός όπου οι άνθρωποι συνεχώς επεκτείνουν την ικανότητα τους να δημιουργούν τα αποτελέσματα που πραγματικά επιθυμούν, όπου εισέρχονται νέα διευρυμένα μοντέλα σκέψης, όπου η συλλογική ελευθερία αφήνεται ελεύθερη και οι άνθρωποι συνεχώς μαθαίνουν πώς να εργάζονται μαζί.

Στόχος ενός αυτόνομου και ανανεούμενου σχολείου θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη και η συμμετοχή σε δραστηριότητες που θα αλλάξουν τον τρόπο με τον οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές.

Με νέες καινοτόμες μεθόδους διοίκησης ,τα μέλη του οργανισμού μπορούν να αναπτύξουν δεξιότητες αλλαγής.

Χαρακτηριστικά του αυτόνομου και ανανεούμενου σχολείου είναι:

- ✓ Να διενεργείται η μάθηση σε όλα τα επίπεδα, ατομικό, ομαδικό, κοινωνικό και οργάνωσης.
- ✓ Να μετασχηματίζει τη μάθηση και να βελτιώνει τον οργανισμό.
- ✓ Να ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδική μάθηση.
- ✓ Να δημιουργεί έναν οργανισμό ανοιχτό στην κοινωνία.

- ✓ Να δημιουργεί ευκαιρίες μάθησης.
- ✓ Να ενδυναμώνει τα άτομα προς την επίτευξη ενός συλλογικού οράματος.

Σκοπός της αυτοαξιολόγησης είναι η διαμόρφωση «κουλτούρας αξιολόγησης» στα σχολεία, που να στηρίζεται στην παραγωγή και αξιοποίηση εκπαιδευτικών κριτηρίων από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς και συνδέεται με την εισαγωγή, την προώθηση και την εδραίωση ενός «κλίματος και πολιτισμού εμπιστοσύνης», που να βασίζεται στην ανάπτυξη υπευθύνων σχέσεων και συνεργασίας στο σχολείο και στην εκπαιδευτική κοινότητα. Η «κουλτούρα αξιολόγησης» στο σχολείο εισάγει, εμπεριέχει, αποτυπώνει και καθιερώνει στοιχεία:

➤ «Αξιολόγησης ομοτέχνων» που αναπτύσσουν οι εκπαιδευτικοί για την ανατροφοδότησή τους. Η «αξιολόγηση μεταξύ των εκπαιδευτικών» συνιστά μια άτυπη μεν, αλλά βασική, ενδοσχολική υποστηρικτική δομή για την προώθηση σχέσεων αμοιβαιότητας και εμπιστοσύνης, την ανταλλαγή εμπειριών, την ανάπτυξη επιστημονικών συνεργασιών, τον εμπλουτισμό του ατομικού φακέλου του εκπαιδευτικού, την προώθηση μορφών αυτομόρφωσης και ενδοσχολικής επιμόρφωσης (Ι .Ε.Π. 2012)

«Από κάτω προς τα πάνω» αξιολόγησης, καθώς :

Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να αξιολογούν το εκπαιδευτικό υλικό, τα εκπαιδευτικά μέσα και διαδικασίες, καθώς και τα στελέχη της εκπαίδευσης στο πλαίσιο της άσκησης των καθηκόντων τους.

Τα αποτελέσματα των σχολείων κοινοποιούνται προς τα ανώτερα κλιμάκια της εκπαιδευτικής ιεραρχίας, όχι μόνο για λόγους ενημέρωσης, αλλά και για να προτείνουν, να προωθήσουν και να υποστηρίξουν πρωτοβουλίες και δράσεις εκπαιδευτικής πολιτικής. (Ι .Ε.Π. 2012)

Θεμελιώνεται η ενδοσχολική επιμόρφωση ως ενεργή και αναπόσπαστη συμπληρωματική επιμορφωτική διαδικασία που υποστηρίζει την επιστημονική και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.

Εφαρμόζεται η «έρευνα δράσης» στο πλαίσιο της παραγωγής εκπαιδευτικών τεκμηρίων και υλοποιούνται ετήσια σχέδια Δράσης για τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου, τόσο της σχολικής μονάδας, όσο και της σχολικής τάξης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εάν θέλει να βελτιωθεί και να προοδεύσει ένας οργανισμός, οφείλει πρώτα να έχει αυτογνωσία, δηλαδή να γνωρίζει «τα του οίκου του», η διαδικασία της αυτοαξιολόγησης είναι αυτή που θα τον βοηθήσει για να επιτύχει την πλήρη διάγνωσή του.

Η αξιολόγηση αποτελεί τη μεθοδολογική και εμπειρική βάση για ενίσχυση της λογικότητας στην ανθρώπινη δράση, συνιστά μια λογική προσέγγιση της ζωής και δημιουργεί το απαραίτητο θεμελιακό υπόστρωμα για την περαιτέρω βελτίωση της ανθρώπινης δράσης. (Θεοφιλίδης, 2012 σ. 28).

Σύμφωνα με την άποψη του Suchman (1972), όπως παρατίθεται στο βιβλίο του Θεοφιλίδη (2013, σ. 28) « η αξιολόγηση αποτελεί τη μεθοδολογική και εμπειρική βάση για ενίσχυση της λογικότητας στη δράση του ανθρώπου και ότι αυτή παραμένει μία εκλογίκευση των διαδικασιών που αυτός ακολουθεί.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών είναι σημαντική υπόθεση και καθοριστική στη διεκπεραίωση του ρόλου τους. Ο εκπαιδευτικός αποτελεί το νου και την καρδιά της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μιας σύνθετης διαδικασίας καθώς απευθύνεται σε ανομοιογενές μαθητικό δυναμικό.

«Η επαγγελματική ανάπτυξη περιλαμβάνει το σύνολο των τυπικών και άτυπων μαθησιακών εμπειριών που αποκτά ο εκπαιδευτικός κατά την περίοδο της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας μέχρι την αφυπηρέτησή του από τον επαγγελματικό στίβο. Αυτό αποτελεί το σύνολο των συστηματικών δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και των δραστηριοτήτων της μη κατευθυντικής εμπειρικής μάθησης στο χώρο εργασίας» (Παπαναούμ, 2003, σ. 60).

Ο κύριος και καθοριστικός στόχος του εκπαιδευτικού είναι, να μεταδώσει στους μαθητές του την ικανότητα για συνεχή μάθηση, την ικανότητα να τους μάθει να μαθαίνουν. Για να είναι όμως ικανός να επιτελέσει άριστα το δύσκολο έργο του ο εκπαιδευτικός πρέπει ο ίδιος να αναπτύσσεται επαγγελματικά και δια βίου.

«Η επαγγελματική ανάπτυξη συντίθεται από όλες τις φυσικές μαθησιακές εμπειρίες και από εκείνες τις συνειδητές και σχεδιασμένες δραστηριότητες που σκοπεύουν στο άμεσο ή έμμεσο όφελος του ατόμου, της ομάδας ή του σχολείου και οι οποίες συμβάλουν, μέσω αυτών, στην ποιότητα της εκπαίδευσης μέσα

στην τάξη. Είναι η διαδικασία μέσω της οποίας μόνοι ή μαζί με άλλους, οι εκπαιδευτικοί επανεξετάζουν, ανανεώνουν και επεκτείνουν τη δέσμευση τους ως φορείς αλλαγής, στους ηθικούς στόχους της διδασκαλίας. Είναι επίσης η διαδικασία μέσω της οποίας αποκτούν και αναπτύσσουν κριτικά τη γνώση, τις δεξιότητες και τη συναισθηματική νοημοσύνη που είναι απαραίτητες για το σωστό τρόπο επαγγελματικής σκέψης, το σχεδιασμό και την πρακτική άσκηση με τα παιδιά, τους νέους ανθρώπους και τους συναδέλφους σε κάθε στάδιο της επαγγελματικής τους ζωής.» (Day, 2003 σ. 28-29.).

Ο σχολικός σύμβουλος φροντίζει για την ποιοτική αναβάθμιση της διδασκαλίας του μαθήματος του, η θέση σχολικού συμβούλου είναι στο πλευρό του μαχόμενου εκπαιδευτικού. Σεβόμενος το διαφορετικό σύστημα αξιών του κάθε εκπαιδευτικού προσπαθεί να τον βοηθήσει στο έργο του, προσπαθεί να εμπλουτίσει τις διδακτικές προσεγγίσεις των εκπαιδευτικών, σύμφωνα με τις σύγχρονες διδακτικές εξελίξεις στην εκπαίδευση, αναδεικνύοντας τις όψεις της ποιοτικής εκπαίδευσης.

Με υψηλό αίσθημα ευθύνης οι σχολικοί σύμβουλοι δίνουν καθημερινά τη μάχη δίπλα στους εκπαιδευτικούς για το δικαίωμα στη μόρφωση όλων των μαθητών προσπαθώντας να άρουν τις ανισότητες που παράγονται έξω από το σχολικό πλαίσιο είτε αυτές είναι πολιτισμικές, οικονομικές ή και κοινωνικά ελλείμματα.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ένα από τα σημαντικότερα μοντέλα ανάπτυξης των εκπαιδευτικών είναι το μοντέλο ανάπτυξης της ειδημοσύνης των εκπαιδευτικών, των Dreyfus και Dreyfus όπου επισημαίνουν ότι η ανάπτυξη των εκπαιδευτικών συντελείται μέσω των επιπέδων που περνούν κατά τη διάρκεια της καριέρας τους.

Το πρώτο επίπεδο είναι το επίπεδο του αρχάριου κατά την είσοδο του εκπαιδευτικού στην υπηρεσία, όπου ο εκπαιδευτικός έχει περιορισμένη αντίληψη και έλλειψη κριτικής ικανότητας και στηρίζεται αυστηρά σε κανόνες.

Το δεύτερο επίπεδο είναι αυτό του νεοφώτιστου, όπου η αντίληψη παραμένει χαμηλή και ο εργαζόμενος αντιλαμβάνεται εύκολα καταστάσεις με βάση την εμπειρία του.

Στο τρίτο επίπεδο ο εργαζόμενος πλέον καθίσταται ικανός και μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες της εργασίας του, θέτοντας συνειδητούς στόχους.

Το τέταρτο επίπεδο είναι αυτό όπου ο εργαζόμενος χαρακτηρίζεται ως επαρκής, εδώ αντιλαμβάνεται το τι είναι σημαντικό σε σχέση με τη λήψη απόφασης και τη σωστή καθοδήγηση που παρέχει.

Το πέμπτο επίπεδο είναι αυτό του ειδήμονα. Εδώ ο εργαζόμενος δε στηρίζεται σε κανόνες αλλά λειτουργεί με διαισθητική αντίληψη και αναλυτική προσέγγιση των καταστάσεων.

Εδώ όμως πρέπει να επισημανθεί ότι, το γεγονός ότι κάποιος έφτασε στο επίπεδο του ειδήμονα δε σημαίνει ότι έχει ολοκληρώσει τις γνώσεις και τη γενικότερη διαδικασία μάθησης, αφού η μάθηση είναι μια διαδικασία που συνεχίζεται εφ' όρου ζωής.

ΦΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Οι ανάγκες επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών διαφέρουν ανάλογα με την φάση που διανύουν στην επαγγελματική τους καριέρα, έτσι πάνω στις ανάγκες αυτές θα πρέπει να εστιάζεται και η επαγγελματική τους ανάπτυξη, επιμόρφωση και η γενικότερη υποστήριξη τους που αφορά, τόσο το γνωστικό τους αντικείμενο, όσο και το συναισθηματικό κομμάτι που είναι πολύ σημαντικό στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού.

Στην πρώτη φάση ο εκπαιδευτικός διακατέχεται από το άγχος αφού πρέπει να μάθει να μαθαίνει ο ίδιος, αλλά και να διδάσκει και η φάση αυτή διαρκεί από ένα μέχρι τρία έτη.

Η δεύτερη φάση αντιστοιχεί στον τέταρτο έως και τον έκτο χρόνο εργασίας και είναι η φάση σταθεροποίησης στο επάγγελμα. Στο στάδιο αυτό ο εκπαιδευτικός εμφανίζει ωριμότητα εξελίσσεται επαγγελματικά και είναι ικανός να χρησιμοποιεί εναλλακτικούς τρόπους μάθησης και να εξατομικεύει τη διδασκαλία του με βάση πάντα τις ανάγκες των μαθητών του. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι το στάδιο αυτό μοιάζει με το στάδιο του ικανού και του επαρκούς του Dreyfus.

Η τρίτη φάση είναι φάση πειραματισμού και διαφοροποίησης και αντιστοιχεί μεταξύ εβδομού έως και του δέκατου όγδου έτος της υπηρεσίας.

Η τέταρτη φάση αντιστοιχεί μεταξύ των ετών δεκαεννέα έως τριάντα και αποτυπώνεται η όλη του καριέρα με βάση τις εμπειρίες του που μπορεί να είναι κόπωση και εξουθένωση, ή αυτοεκτίμηση και ειδημοσύνη.

Πολλοί ερευνητές ασχολήθηκαν με την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας τους, από τη στιγμή που μπαίνουν στο νέο τους επάγγελμα ως αρχάριοι, έως και την πλήρη συνταξιοδότηση τους.

Από τις πιο έγκυρες μελέτες θεωρείται αυτή του Michael Huberman η οποία όπως ερμηνεύεται από τον Day (2003) «οι εκπαιδευτικοί περνούν από πέντε γενικές φάσεις:

1. Εγκαινιάζοντας την καριέρα: αρχική δέσμευση (εύκολο ή επώδυνο ξεκίνημα).
2. Σταθεροποίηση: θεώρηση της δέσμευσης (εδραίωση, χειραφέτηση ενσωμάτωση στην ομάδα των συναδέλφων)
3. Νέες προκλήσεις, νέες ανησυχίες (πειραματισμός, υπευθυνότητα)
4. Φτάνοντας σε ένα ανώτατο, οριακό επαγγελματικό επίπεδο (αίσθηση θνησιμότητας, εγκατάλειψη των προσπαθειών για προαγωγή, ικανοποίηση ή καθήλωση).
5. Η τελική φάση (αυξημένη ανησυχία για μάθηση των μαθητών και αυξανόμενη αναζήτηση εξωτερικών ενδιαφερόντων, απομυθοποίηση,

συρρίκνωση της επαγγελματικής δραστηριότητας και των σχετικών ενδιαφερόντων)» (σ. 143).

Ο σχολικός σύμβουλος είναι ο συνεργάτης του εκπαιδευτικού σε όλα τα στάδια ανάπτυξης αυτού. Ξεκινώντας από τα εισαγωγικά σεμινάρια που γίνονται στους προσδιοριζόμενους εκπαιδευτικούς και συνεχίζοντας την επιμόρφωση σε όλα τα στάδια της καριέρας τους, τόσο στο γνωστικό αντικείμενο της ειδικότητας τους, όσο και σε θέματα γενικότερου παιδαγωγικού ενδιαφέροντος. Συζητά με τον εκπαιδευτικό τα διάφορα περιστατικά, προσπαθώντας να συλλέξει πληροφορίες, ώστε να στοχαστεί στο τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων και της βελτίωσης της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Ο σχολικός σύμβουλος είναι καθοδηγητής στο δύσκολο έργο των εκπαιδευτικών και προσπαθεί να καλλιεργεί συλλογικό πνεύμα ευθύνης για τη λειτουργία του σχολείου, μελετά τις διδακτικές πρακτικές του χθες με τις σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας και θεωρίες μάθησης, καθώς και με τα νέα μέσα της τεχνολογίας, ώστε να βελτιωθεί ο ίδιος και κατά συνέπεια να μπορέσει να μεταφέρει τις γνώσεις του με απώτερο σκοπό να βελτιωθεί το μορφωτικό κεφάλαιο των μαθητών μας.

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Στην εποχή που διανύουμε και που χαρακτηρίζεται από συνεχείς και ραγδαίες αλλαγές τόσο στο κοινωνικοπολιτικό όσο και στο επιστημονικό επίπεδο ο ρόλος του εκπαιδευτικού γίνεται περισσότερο σύνθετος και απαιτητικός ως προς την επαγγελματική του ανάπτυξη.

«Η έρευνα για την ανάπτυξη της ειδημοσύνης και των φάσεων της καριέρας προσθέτει σημαντικά στις ευκαιρίες σχεδιασμού της ανάπτυξης που σχετίζονται με τις ανάγκες των εκπαιδευτικών. Αυτός ο σχεδιασμός όμως, πρέπει να λαμβάνει υπόψη του και τη γνωστική τους ανάπτυξη.» (Day 2003, σ. 152)

Σύμφωνα με τον Cooper και όπως παρατίθεται στο Day (2003) σ.148 «οι εκπαιδευτικοί όταν φτάνουν στο μέσο της καριέρας τους ...χρειάζονται νέα παρακίνηση, νέες ιδέεςισχυρότερη δέσμευση, νέες προκλήσεις ...προκειμένου να εμπλακούν σε προγράμματα με νόημα και προοπτική»

Τα προγράμματα ανάπτυξης των εκπαιδευτικών θα πρέπει να είναι διαμορφωμένα έτσι ώστε να επιτρέπουν την ανάπτυξη ενηλίκων, καθώς σε τέτοιους απευθύνονται.

Το περιεχόμενο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών όπως αναφέρουν η Χατζηπαναγιώτου (2001) και Παπαδάκης (2010), προσδιορίζεται-κατηγοριοποιείται με βάση την ταξινόμια του Bloom και των συνεργατών του και αφορά:

- ✓ Α) Την απόκτηση των γνώσεων και την ανάπτυξη νοητικών ικανοτήτων
- ✓ Β) Την απόκτηση, την ενίσχυση ή την ανανέωση δεξιοτήτων
- ✓ Γ) Την υιοθέτηση νέων ενδιαφερόντων και την αλλαγή στάσεων.

Έτσι, οι τρεις αυτοί βασικοί τομείς μάθησης της γενικής εκπαίδευσης που είναι ο γνωστικός, ψυχοκινητικός και ο συναισθηματικός χρησιμοποιούνται και στη στοχοθεσία της επιμόρφωσης.

Ο σχολικός σύμβουλος φροντίζει για συνεχή επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση των εκπαιδευτικών της αρμοδιότητάς του, υποστηρίζοντας τις καθημερινές διδακτικές – παιδαγωγικές ανάγκες, ώστε οι εκπαιδευτικοί να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για βελτίωση του μαθήματος τους.

ΚΡΙΣΙΜΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ

Σύμφωνα με τον Nolder και όπως παρατίθεται από τον Day 2003 «υπάρχουν συγκεκριμένες συνθήκες που προκαλούν αναπτυξιακά «άλματα». Αυτές έχουν περιγραφεί με διάφορους τρόπους ως «κρίσιμα συμβάντα, διλήμματα, ορόσημα ή γεγονότα κλειδιά στη ζωή ενός ατόμου, γύρω από τα οποία περιστρέφονται οι ζωτικές αποφάσεις.» (σ.155).

Τα κρίσιμα αυτά συμβάντα κατευθύνουν τα άτομα προς ορισμένες διαδικασίες και κατευθύνσεις που σηματοδοτούν την καριέρα και τη ζωή τους. Για να έχουμε τη βέλτιστη ανάπτυξη τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών είναι καλό να εντοπιστούν αυτά τα κρίσιμα σημεία και μέσω της επιμόρφωσης να ενισχυθούν και να βελτιωθούν. Ενώ για κάποιους εκπαιδευτικούς σύμφωνα με τον Day (2003), «η μάθηση ήταν σαφώς μια εξελικτική, σταδιακή, αθροιστική διαδικασία, αρκετοί άλλοι μιλούσαν για σημαντικά ορόσημα της ανάπτυξης της ζωής ή της καριέρας τους.» (σ. 156)

Σπειροειδής μάθηση

«Οι Argyris και Schoh προτείνουν έναν συμπληρωματικό τρόπο μάθησης τον οποίο χαρακτηρίζουν *σπειροειδή μάθηση*. Σύμφωνα με αυτόν τον τρόπο μάθησης, πράγματα που θεωρούνταν ως δεδομένα εξετάζονται ως προβληματικά, ενώ δίνεται το περιθώριο κανείς να είναι ανοικτός σε εξωτερικές προσεγγίσεις και μέσω αυτών, σε νέες πηγές δεδομένων.» Day (2003, σελ.72) .

Με τη *σπειροειδή μάθηση* καλείται ο εκπαιδευτικός να επαναπροσδιορίσει πρακτικές και διαδικασίες και μέσω αυτοδιερεύνησης και αναστοχασμού, να οδηγηθεί σε πιο βελτιωμένες πρακτικές μάθησης και επαγγελματικής του ανάπτυξης.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΦΙΛΙΕΣ

Ο κριτικός φίλος είναι ένα άτομο έξω από τη σχολική μονάδα όπου με την επιστημονική του κατάρτιση και τις κριτικές παρατηρήσεις του, βοηθά στο έργο της ανάπτυξης του σχολείου.

Όπως αναφέρει ο Θεοφιλίδης (2012, σ. 303) για τον κριτικό φίλο: «... Πρώτο, ενεργεί ως φίλος μέσα σε κλίμα εμπιστευτικότητας με στόχο να βοηθήσει τα μέλη της σχολικής μονάδας να κατανοήσουν πληρεστέρα τους στόχους και τις επιδιώξεις τους, αλλά να ενεργήσουν με αυξημένη τεχνογνωσία. Δεύτερο, ενεργεί κριτικά για να βοηθήσει τα άτομα που εμπλέκονται στη

διαδικασία να δουν διαφορετικές πτυχές του ρόλου τους, να ενισχύσουν την τεχνογνωσία τους, να προσεγγίσουν συστηματικά το ρόλο που αναλαμβάνουν». Ο ρόλος του κριτικού φίλου θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι αντιφατικός, καθώς από τη μια ασκεί κριτική στις δράσεις και στη γενικότερη λειτουργία του σχολείου και από την άλλη παρέχει απεριόριστη στήριξη στα μέλη όλης της σχολικής κοινότητας, έτσι ώστε να βοηθήσει στη βελτίωση και ανάπτυξη του σχολείου και των εκπαιδευτικών.

Η Δεμερτζή και όπως παρατίθεται στο Θεοφιλίδη (2012, σ. 304) μεταξύ άλλων αναφέρει για τον κριτικό φίλο: «Ο κριτικός φίλος είναι συνήγορος της επιτυχίας του σχολείου. Ο ίδιος γίνεται μέρος του σχολείου της προσπάθειας να αλλάξει. Για να το πετύχει αναλαμβάνει ρόλους, όπως: οργανώνει, εμπυκλώνει, δίνει πληροφορίες για υλικό μεθόδους και στρατηγικές, δικτυώνει, ακούει, θέτει ερωτήματα, μεσολαβεί, αμφισβητεί προκαλεί, παροτρύνει, επιβεβαιώνει, εμπνέει, ανατροφοδοτεί, συνοψίζει. Στόχος του είναι να κάνει τη σχολική μονάδα να έχει μεγαλύτερη επάρκεια».

Ο σχολικός σύμβουλος έχει το ρόλο του κριτικού φίλου όπως αποδεικνύεται και σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, «Οι Σχολικοί Σύμβουλοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν την ευθύνη της επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης και υποστήριξης των εκπαιδευτικών του αντίστοιχου κλάδου μιας περιφέρειας που ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ενθαρρύνουν κάθε προσπάθεια για επιστημονική έρευνα στο χώρο της εκπαίδευσης και συμμετέχουν στην

αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών των σχολείων της περιοχής τους.» (εφημερίδα της κυβέρνησης Αρ. Φύλλου 1340 , 16 Οκτωβρίου 2002. άρθρο 7)

ΜΑΘΗΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Η μάθηση επηρεάζεται από το προσωπικό και το κοινωνικό πλαίσιο του κάθε ατόμου. Η μάθηση των ενηλίκων επηρεάζεται αρκετά από παράγοντες όπως:

- ✓ Ο κριτικός προβληματισμός
- ✓ Η αυτονομία και η δυνατότητα επιλογής
- ✓ Η ύπαρξη κοινών στόχων
- ✓ Οι καλές διαπροσωπικές σχέσεις
- ✓ Η συνεργατική κουλτούρα

Σύμφωνα με τους Logan και Sachs (1988) και όπως παρατίθεται στον Day (2003, σ. 294) υπάρχουν τρία είδη μάθησης που αναπτύσσονται από την ενδοσχολική επιμόρφωση και κατάρτιση.

1) Ο *επαναπροσανατολισμός* όπου ο εκπαιδευτικός κάνει σημαντικές αναθεωρήσεις στις πρακτικές και στον τρόπο διδασκαλίας που χρησιμοποιούσε ως τώρα και αυτό είναι αποτέλεσμα νέων δεδομένων και αλλαγών στις συνθήκες εργασίας του.

2) Η *μύηση* όπου ο εκπαιδευτικός υιοθετεί νέους ρόλους μέσα από προγράμματα επιμόρφωσης και αναπροσανατολισμού.

3) Η καλλιέργεια όπου οι θετικές πρακτικές που εφαρμόζουν οι εκπαιδευτικοί ενδυναμώνονται και ενισχύονται.

Ο Michael Huberman όπως παρατίθεται στον Day, (2003, σ. 383) «προτείνει τέσσερις, σταδιακά διευρυμένους, κύκλους μάθησης.

1) Τον κλειστό ατομικό κύκλο που ανταποκρίνεται περισσότερο στην προσωπική μάθηση των εκπαιδευτικών στην τάξη.

2) Τον ανοιχτό κύκλο, όπου ο εκπαιδευτικός αναζητά βοήθεια από συναδέλφους.

3) Ο κλειστός συλλογικός κύκλος, όπου ομάδες εκπαιδευτικών με κοινά ενδιαφέροντα ανταλλάσσουν εμπειρίες.

4) Ανοιχτός συλλογικός κύκλος. Αυτός ανταποκρίνεται στενότερα στις μαθησιακές συνεργασίες και τα δίκτυα που περιλαμβάνουν σημαντικούς άλλους, οι οποίοι μπορεί να μη συμμετέχουν άμεσα στη διδασκαλία μέσα στην τάξη αλλά μπορεί να κατέχουν μια πληθώρα δεξιοτήτων και προτεινόμενων γνώσεων γύρω από την εκπαίδευση...»

Σύμφωνα με το Huberman (1995), οι διεργασίες της μάθησης για να είναι επιτυχημένες χρειάζονται συλλογικό έργο για μεγάλο χρονική διάρκεια που να αποδέχεται τη συμμετοχή σημαντικών συνεργατών. Το ρόλο αυτό του «σημαντικού άλλου» που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, μπορεί να επιτελέσει κάλλιστα ο σχολικός σύμβουλος ως ένας επαγγελματίας

και συνάδελφος με αυξημένα προσόντα και σύμφωνα με τις αρμοδιότητες που έχει αναλάβει να επιτελέσει.

**Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ**

Στην σημερινή παγκοσμιοποιημένη κοινωνία της γνώσης, οι άνθρωποι θα πρέπει να είναι ικανοί να «μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν», να προσεγγίζουν με κατάλληλο τρόπο τα διάφορα γνωστικά αντικείμενα τα οποία μπορεί να έχουν μικρότερη σημασία για αυτούς, αλλά όμως πολύ μεγάλη σημασία για τους μαθητές τους και το μέλλον αυτών. Η σημερινή απαιτητική κοινωνία της γνώσης απαιτεί διαβίου μάθηση. Όμως η διαβίου μάθηση απαιτεί η γνώση να είναι όντως ελκυστική και ενδιαφέρουσα, ώστε αυτή να προσφέρει μεγάλη ικανοποίηση, η οποία είναι απαραίτητη για το άτομο που την επιδιώκει. Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών σχετίζεται άμεσα με την επιμόρφωση και την κατάρτιση αυτών. Ο σχολικός σύμβουλος σε μια κοινωνία που συνεχώς εξελίσσεται, πρέπει να είναι από τους πρώτους επαγγελματίες που θα παρακολουθεί τις αλλαγές, θα εμπλουτίζει και θα αναπροσαρμόζει τις γνώσεις του, πρέπει να βρίσκεται σε μια συνεχή και δια βίου μάθηση, έτσι ώστε να δημιουργεί τις καταλληλότερες συνθήκες μάθησης για τους εκπαιδευτικούς του. Το νέο σχολείο απαιτεί εκπαιδευτικούς που να είναι ικανοί να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της εποχής μας. Στην εποχή μας λοιπόν, στην εποχή των ραγδαίων αλλαγών, της ταχύτητας και των τεχνολογιών, ο σχολικός σύμβουλος για να μπορεί να επιτελεί σωστά το ρόλο του, θα πρέπει να υιοθετήσει μια διαρκή μάθηση. Η μάθηση αυτή μπορεί να προέλθει μέσα από το τυπικό σύστημα εκπαίδευσης καθώς και άτυπα με αυτοεπιμόρφωση.

Σημαντικό ρόλο στην τυπική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών διαδραματίζει ο σχολικός σύμβουλος, που αποτελεί το σύνδεσμο μεταξύ πολιτείας σχολικής μονάδας και της κοινωνίας γενικότερα και αυτό διαφαίνεται αναλυτικότερα από το καθηκοντολόγιο των σχολικών συμβουλών και την ουσιαστική συμβολή τους στην ενδοσχολική επιμόρφωση σε γνωστικά αντικείμενα της ειδικότητάς τους, καθώς και σε γενικότερα παιδαγωγικά θέματα..

Ο σχολικός σύμβουλος μπορεί να έχει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών με τη δημιουργία προγραμμάτων ενδοσχολικής επιμόρφωσης. Η ενδοσχολική επιμόρφωση σύμφωνα με τον Ξωχέλη και όπως παρατίθεται στο Θεοφιλίδη (2012, σ. 356) έχει τέσσερα βασικά πλεονεκτήματα: «.....ικανοποιεί άμεσες ανάγκες των εκπαιδευτικών, εμπλέκει τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς στο σχεδιασμό, την οργάνωση και τη διεξαγωγή επιμορφωτικών δράσεων, συμβάλλει στην αποκέντρωση της εκπαίδευσης και στηρίζει την ανάπτυξη του σχολείου ως συνόλου».

Σύμφωνα με το άρθρο 8 του καθηκοντολογίου του συμβούλου, ο σχολικός σύμβουλος ορίζεται ως επιμορφωτής των εκπαιδευτικών, θα πρέπει να αναλαμβάνει ο ίδιος πρωτοβουλίες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών του κλάδου του στην περιοχή ευθύνης του. Ο σχολικός σύμβουλος πρέπει να συμμετέχει ως επιμορφωτής στα επιμορφωτικά προγράμματα των σχολών επιμόρφωσης καθώς και του Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (ΟΕΠΕΚ). Ο σχολικός σύμβουλος θα πρέπει να ενθαρρύνει, να υποστηρίξει και

να καθοδηγεί τις ενδοσχολικές προσπάθειες επιμόρφωσης στα σχολεία αρμοδιότητάς του.

« Ο σχολικός σύμβουλος πρέπει να είναι με επάρκεια καταρτισμένος, έμπειρος και κοινωνικός, ώστε να κερδίσει τον εκπαιδευτικό. Θα πρέπει να είναι φορέας γνώσεων, κάτοχος των μέσων και των τεχνικών διδασκαλίας, προγραμματιστής και οργανωτής, σύντροφος και οδηγός των εκπαιδευτικών, μέτοχος στη διαδικασία της μάθησης, άτομο ικανό να διευθύνει μια ομάδα εκπαιδευτικών, πομπός και δέκτης στη διαδικασία της επικοινωνίας, άτομο με αισθήματα αντίστοιχα με αυτά που απαιτεί το έργο του, όπως φιλικό, ζεστό, χαρούμενο, ανοικτό πολύπλευρο. Πρέπει κυρίως να εστιάζει στις διαπροσωπικές σχέσεις των εκπαιδευτικών, μόνο έτσι θα εξασφαλίζονται οι διαδικασίες της «συνέχειας- αλληλεπίδρασης», που συνθέτουν ένα νέο τρόπο προσέγγισης του προβλήματος.» (Μαυροειδής & Τύπας 2001, σ. 150)

Σύμφωνα με την εφημερίδα της κυβέρνησης Αρ. Φύλλου 1340, Τεύχος 2^ο (2002) άρθρο 8 στο έργο των σχολικών συμβούλων μεταξύ άλλων αναφέρεται: «Διαχειρίζεται στον τομέα της ευθύνης του την εκπαιδευτική πολιτική και υποστηρίζει την εφαρμογή των εκπαιδευτικών καινοτομιών οι οποίες εισάγονται στην εκπαίδευση. Έχει ως αρμοδιότητα να γίνεται κατανοητό το περιεχόμενο και η φιλοσοφία των καινοτομιών για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή τους. Αποτυπώνει την εκπαιδευτική πραγματικότητα, επισημαίνει τις αδυναμίες της εφαρμογής και προτείνει λύσεις.»

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι σχολικοί σύμβουλοι από τη θέση ευθύνης που κατέχουν μπορούν να συμβάλουν αποτελεσματικά στη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα σχολεία της αρμοδιότητάς τους, συνεργάζονται σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο, αποσκοπώντας στην ομαλή πορεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενεργούν για την προώθηση νέων καινοτόμων διδακτικών μεθόδων. Βοηθούν τους εκπαιδευτικούς και τους ενθαρρύνουν, ώστε να αναπτύξουν πρωτοβουλίες και δραστηριότητες στο σχολικό τους έργο, εμπλουτίζοντας και αναβαθμίζοντας έτσι την παρεχόμενη εκπαίδευση.

Οι σχολικοί σύμβουλοι ενημερώνονται και στη συνέχεια ενημερώνουν τους εκπαιδευτικούς για τα σύγχρονα εκπαιδευτικά μέσα διδασκαλίας και εξασφαλίζουν προϋποθέσεις εξοικείωσης αυτών με τους εκπαιδευτικούς. Ακόμη λειτουργώντας ως κριτικοί φίλοι καθοδηγούν τους εκπαιδευτικούς και τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων ώστε να είναι σε θέση να διαχειρίζονται με αποτελεσματικό τρόπο τα διάφορα προβλήματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Θεοφιλίδης Χ. (2012). *Σχολική Ηγεσία και Διοίκηση: από τη Γραφειοκρατία στη Μετασχηματιστική Ηγεσία* Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη

Μαυροειδής,Γ. & Γ. Τύπας,(2001), *Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Τεχνική και μεθοδολογία επιμορφωτικών σεμιναρίων (σε σχέση με το Νόμο 1566/85)*, στο: *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*.

Παπαδάκης,Ν., Σπυριδάκης,Μ.(2010). *Αγορά εργασίας, κατάρτιση, διαβίου μάθηση και απασχόληση*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης.

Παπαναούμ, Ζ.(2003). *Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού*, Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.

Χατζηπαναγιώτου, Π. (2001). *Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών: Ζητήματα Οργάνωσης, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης*. Αθήνα : Εκδόσεις Τυπωθύτω-Δάρδανος.

Day,C.(2003) *Η Εξέλιξη των Εκπαιδευτικών οι προκλήσεις της διαβίου μάθησης*

Αθήνα :Τυπωθήτω Δάρδανος.

Drucker,P.F. (1994), *post-Capitalist Society*, Oxford, Butterwoth-Heinemann

ΠΗΓΕΣ-ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ν.1304/1982, σε συνδυασμό με την αριθ. Φ.353.1/324/105657/Δ1/8-10-2002 Υ.Α. (ΦΕΚ αρ. 1340/Β'). Οι αρμοδιότητες των Σχολικών Συμβούλων

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με τον Barnard το άτομο συμβάλλει στην προώθηση των στόχων της υπηρεσίας και η συμβολή του αυτή γίνεται πηγή ικανοποίησης. Η εν λόγω ικανοποίηση παίρνει διάφορες μορφές και μια από αυτές είναι η οικονομική ικανοποίηση. Δίπλα όμως από την οικονομική ικανοποίηση, υπάρχουν και άλλες μορφές ικανοποίησης όπως για παράδειγμα η διάκριση, η αναγνώριση, παραχώρηση εξουσίας, οι βελτιωμένες συνθήκες εργασίας και το συναίσθημα επάρκειας στην εργασία. (Θεοφιλίδης 2012,σελ.121)

Κατά τον Barnard υπάρχουν δύο βασικές έννοιες, της *αποτελεσματικότητας* και της *επάρκειας* που πρέπει να αναλυθούν και που οδηγούν στην επαγγελματική ικανοποίηση.

A) Η *αποτελεσματικότητα* αναφέρεται στην πραγματοποίηση των στόχων της υπηρεσίας.

B) Η *επάρκεια* που σχετίζεται με τα συναισθήματα των μελών της υπηρεσίας, την ικανοποίηση των δικών τους κινήτρων, καθώς αυτά εργάζονται για την προώθηση των στόχων της υπηρεσίας.

Οι δυο παραπάνω έννοιες είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους καθώς η αποτελεσματικότητα δημιουργεί ικανοποίηση για το άτομο και επαγγελματικοί στόχοι ταυτίζονται με τους προσωπικούς στόχους.

Ο Herzberg και όπως παρατίθεται στο (Θεοφιλίδης 2012) ανέπτυξε τη θεωρία των δύο παραγόντων. Στον πρώτο παράγοντα εντάσσονται οι καθαρά παρωθητικές δυνάμεις (το συναίσθημα της επιτυχίας, το συναίσθημα της αναγνώρισης ,η φύση της εργασίας και η ανάληψη ευθύνης). Στον δεύτερο παράγοντα εντάσσονται όλες οι συνθήκες που πρέπει να συνυπάρξουν μαζί με τις παρωθητικές καταστάσεις για να αφήσουν το άτομο ευχαριστημένο και ικανοποιημένο από την εργασία του. Οι παρωθητικές αυτές δυνάμεις του Herzberg ταυτίζονται με τις ανάγκες ανώτερου επιπέδου στην κλίμακα αναγκών του Maslow

Η Δομική Θεωρία βασίζεται στην ιεράρχηση των αναγκών που προτείνει ο Maslow, οι οποίες είναι ανάγκες κατώτερου επιπέδου (ασφάλεια, κοινωνικότητα) και ανάγκες ανώτερου επιπέδου (αναγνώριση, αυτονομία, αυτοπραγμάτωση)

Η υπηρεσία πρέπει να δώσει προσοχή στην ικανοποίηση των αναγκών κατώτερου επιπέδου, γιατί με αυτόν τον τρόπο θα καταστήσει τις ανάγκες ανώτερου επιπέδου (αναγνώριση, αυτοπραγμάτωση) ως παρωθητικές δυνάμεις μέσα στην υπηρεσία. Το σημαντικό σε αυτήν την περίπτωση είναι πως, προσπαθώντας το μέλος της υπηρεσίας να επιτύχει τη δική του αναγνώριση και αυτοπραγμάτωση, προωθεί ταυτόχρονα και τους στόχους της υπηρεσίας. (Θεοφιλίδης 2012,σελ.124)

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΑΓΧΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Το άγχος είναι συγκινησιακή κατάσταση (φόβου, αγωνίας, ανασφάλειας κλπ.) είτε παροδική και χαμηλής έντασης (οπότε θεωρείται φυσιολογική), είτε επίμονη και μεγάλης έντασης (οπότε θεωρείται παθολογική λ.χ. ως σύμπτωμα αγχώδους νευρώσεως), η οποία προκύπτει ως εναγώνια αναμονή επικείμενου κακού ή κινδύνου ή δυσάρεστης γενικά κατάστασης και έχει ιδιαίτερα σωματικά και συμπεριφερολογικά γνωρίσματα. (Αθανασούλα-Ρέππα 2013)

Ο άνθρωπος αισθάνεται άγχος, όταν αντιλαμβάνεται την ύπαρξη μιας ανισορροπίας ανάμεσα στις απαιτήσεις που πρέπει να ικανοποιήσει και στις δυνατότητες που διαθέτει για να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις αυτές.

Σύμφωνα με τους Τσιάκκιο & Πασιαρδή το άγχος αποτελεί και εξακολουθεί να αποτελεί ένα φυσικό φαινόμενο της καθημερινής ζωής των ανθρώπων. Αν το περιβάλλον στο οποίο ζει κάποιος είναι σταθερό, τότε μπορεί να αντεπεξέλθει στις οποιεσδήποτε απαιτήσεις. Από τη στιγμή που ένα από τα συστατικά στοιχεία του περιβάλλοντος της ζωής ενός ατόμου είναι και το επάγγελμα που ασκεί, τότε υπάρχει η πιθανότητα και η εργασία να προκαλεί άγχος (Milstein, Golaszewski & Duquette, 1984).

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ - ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΑΓΧΟΣ

Το εργασιακό άγχος ορίζεται από τον Selye (1980, vii) «ως ένα μη προσδιοριζόμενο αποτέλεσμα οποιασδήποτε απαίτησης πάνω στο σώμα, η οποία μπορεί να είναι είτε πνευματική είτε σωματική και μπορεί να έχει ως αιτία την επιβίωση ή την επίτευξη κάποιων στόχων». Μεγάλος αριθμός ερευνών και σημαντικές μελέτες συνεχίζουν να τονίζουν ότι, το επάγγελμα του εκπαιδευτικού είναι ένα εξαιρετικά αγχωτικό επάγγελμα και πολλές φορές οδηγεί σε ασθένειες ή ακόμη και στην εγκατάλειψη του επαγγέλματος (Borg, & Riding, 1991, Lazarus, 2006).

Όπως αναφέρουν οι Kyriacou και Sutcliffe (1977 & 1978) το εργασιακό άγχος του εκπαιδευτικού εξαρτάται από τους ακόλουθους παράγοντες:

- α) Τη σύγκρουση ρόλων ή την ασάφεια του ρόλου.
- β) Την εκτίμηση του εκπαιδευτικού ότι δεν είναι ικανός να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις του επαγγέλματος.
- γ) Τη μειωμένη ικανότητά του να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις του επαγγέλματος, εξαιτίας μη ικανοποιητικών συνθηκών εργασίας.
- δ) Τις άγνωστες ή νέες επαγγελματικές απαιτήσεις.
- ε) Πηγές έξω από το ρόλο του ως εκπαιδευτικού.

ΑΓΧΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

Από τη διεθνή έρευνα (Brown & Ralpf, 1998 Sadri & Marcoulides, 1997 . Travers & Cooper, 1996) διαφαίνεται ότι κάποια άτομα είναι πιο επιρρεπή στο άγχος σε σχέση με κάποια άλλα. Αυτό έχει να κάνει με τον τύπο προσωπικότητας στην οποία ανήκει το κάθε άτομο. Μια βασική διάκριση σύμφωνα με τους Friedman & Rosenman (1959) είναι η διάκριση σε προσωπικότητα τύπου Α και τύπου Β. Άτομα που ανήκουν στον τύπο Α είναι συνήθως ανυπόμονα, ανταγωνιστικά, επιθετικά και χαρακτηρίζονται από «προσωπικότητα επιρρεπή στην στεφανιαία νόσο», σύμφωνα με την Αθανασούλα. Στους εκπαιδευτικούς όσοι ανήκουν στον τύπο Β είναι ήρεμοι και αντιμετωπίζουν με χαλαρή στάση τα προβλήματα σε αντίθεση με όσους ανήκουν στον τύπο Α.

Μια άλλη διάκριση της προσωπικότητας και την αντίδραση των ατόμων σε καταστάσεις άγχους σύμφωνα με τον Rotter (όπως παρατίθεται στο Αθανασούλα 2013) είναι η διάσταση που ονομάζεται «Το κέντρο ελέγχου» Αυτοί που έχουν «εσωτερικό κέντρο ελέγχου» πιστεύουν ότι μπορούν να ελέγχουν όλα όσα τους συμβαίνουν, ενώ αντίθετα αυτοί που έχουν «εξωτερικό κέντρο ελέγχου» πιστεύουν ότι δεν έχουν τη δυνατότητα να ελέγχου και γι' αυτό είναι επιρρεπής στο άγχος.

Οι εκπαιδευτικοί λοιπόν με «εσωτερικό κέντρο ελέγχου» έχουν την πεποίθηση ότι μπορούν να καθορίσουν τα γεγονότα που προκύπτουν. Αντίθετα όσοι ανήκουν στο «εξωτερικό κέντρο ελέγχου» πιστεύουν ότι δεν είναι εύκολο να αλλάξουν με τη στάση τους και τη συμπεριφορά τους, κάποια πράγματα που συμβαίνουν γύρω τους.

ΠΗΓΕΣ ΑΓΧΟΥΣ

Οι Τσιάκκικος και Πασιαρδής (2002), επισημαίνουν τις πηγές που προκαλούν άγχος στους εκπαιδευτικούς.

- τις διαπροσωπικές σχέσεις είτε με συναδέλφους είτε με γονείς ή ακόμα και με παιδιά,
- τις παρεμβάσεις ή τις απαιτήσεις των γονιών για διάφορα θέματα,
- όταν για να γίνει κάτι δεν εξαρτάται από τους ίδιους αλλά από άλλους,
- την οργάνωση του σχολείου,
- όταν διαβρώνεται το έργο της σχολικής μονάδας από εξωσχολικούς παράγοντες,
- την επιτυχία του έργου τους και τέλος,
- τις πάρα πολλές υπευθυνότητες που έχουν να αντιμετωπίσουν. (σ. 206)

Σε έρευνα που διεξήχθη στο Ηνωμένο Βασίλειο από τους Cooper & Kelly 1993, (όπως φαίνεται στο Τσιάκκικος & Πασιαρδής 2002:200) οι πηγές άγχους ομαδοποιήθηκαν σε πέντε παράγοντες: φόρτος εργασίας, χειρισμός σχέσεων με το προσωπικό, διοίκηση πόρων, τοπικές εκπαιδευτικές αρχές και χειρισμός φτωχής απόδοσης του προσωπικού.

ΣΥΜΤΩΜΑΤΑ ΑΓΧΟΥΣ

Παρόλο που το άγχος είναι ψυχολογικό, επηρεάζει και τη σωματική υγεία των ανθρώπων. Ο Bennett(1994) Κατατάσσει τα συμπτώματα άγχους σε τρεις βασικές κατηγορίες :

α) *ψυχολογικά συμπτώματα* (ανησυχία, ένταση, κόπωση, παράλογη συμπεριφορά, ανικανότητα συγκέντρωσης, μειωμένη αυτοπεποίθηση).

β) Συμπεριφορικά συμπτώματα (επιθετικότητα, συχνή χρήση φαρμάκων ,απόσυρση, ροπή προς συχνές ασθένειες).

γ) Σωματικά συμπτώματα (υπέρταση, έλκος, κοιλιακές και στομαχικές διαταραχές, αλλεργίες, αϋπνίες, στεφανιαίες παθήσεις κλπ).

Ειδικότερα για τα εκπαιδευτικά στελέχη, το άγχος μπορεί να τους οδηγήσει σε χαμηλή αυτοαντίληψη, σωματική κούραση και χαμηλές προσδοκίες τους εργασιακού τους ρόλου (Kyriacou & Sutcliffe, 1978 στο Αρέθας, 1998).

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΑΓΧΟΥΣ

Το άγχος έχει καθοριστική επίδραση στη συμπεριφορά του ατόμου. Όταν ένας εκπαιδευτικός διακατέχεται από άγχος αυτό θα έχει αρνητική επίδραση στην εκτέλεση των του καθηκόντων, στις σχέσεις του με τους συναδέλφους με τους μαθητές, αλλά και το εξωτερικό περιβάλλον όπου συνεργάζεται.

Οι Παπαδόπουλος και Σταμόπουλος (όπως παρατίθεται στον Παιδαγωγικό λόγο 2011) αναφέρουν:

Όταν κάποιος εκπαιδευτικός είναι αγχωμένος, αντιμετωπίζει αρνητικά συναισθήματα όπως κατωτερότητα, μοναξιά, έλλειψη ενδιαφέροντος και προδοσία (Youngs, 1978: 74). Αυτά τα αρνητικά συναισθήματα μπορούν άμεσα να επηρεάσουν τη συμπεριφορά του στην τάξη. Άλλα πιθανά συμπτώματα του άγχους στους εκπαιδευτικούς είναι τα σωματικά προβλήματα, η εργασιακή δυσαρέσκεια, εργασιακή εξουθένωση και η χαμηλή αυτό-εκτίμηση (Otero, Castro, Santiago, & Villardefrancos, 2010, Bachkirova, 2005, Borg, & Riding, 1991, Smilansky, 1984, Cichon & Koff, 1980, Kyriacou & Sutcliffe, 1979). Τέλος, πολλές έρευνες έχουν δείξει υψηλό βαθμό απουσίας από την εργασία και τάσης για αποχώρηση από το επάγγελμα (Kyriacou & Sutcliffe, 1979).

Σύμφωνα με τους *Τσιάκκιο & Πασιαρδή* οι επιπτώσεις του άγχους στους εκπαιδευτικούς, σχετίζονται με την εργασία των ατόμων, όπως η θετική ενεργοποίηση του οργανισμού και άλλες επιπτώσεις στην υγεία. Ανάλογες επιπτώσεις

έχουν αναφερθεί και σε άλλες έρευνες που έγιναν τόσο με εκπαιδευτικούς όσο και με διευθυντές, όπως τους Brock και Grady (2000), Brown και Ralph (1998) και Travers και Cooper (1996)

Οι Παπαδόπουλος & Σταμόπουλος αναφέρουν ότι σε πολλές έρευνες το εργασιακό άγχος ήταν αποτέλεσμα της ασάφειας ρόλου, έλλειψης πιθανοτήτων προαγωγής και ανατροφοδότησης, μη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και στον εργασιακό φόρτο. Αυτοί οι παράγοντες φάνηκε να συνδέονται αρνητικά με τη σωματική υγεία των εργαζομένων, την εργασιακή τους ικανοποίηση και κατά συνέπεια επηρεάζουν την εργασιακή τους επίδοση (Johnson et al.,2005, Larson, 2004, Dua, 1994).

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗ

Οι Schaufeli και Enzmann(1998) ορίζουν την εξουθένωση ως μια κατάσταση που χαρακτηρίζεται από εξάντληση συναισθηματική, σωματική και γνωστική συνοδευόμενη από αίσθηση μειωμένης επαγγελματικής αποτελεσματικότητας και ανάπτυξη δυσλειτουργικών στάσεων και συμπεριφορών στην εργασία. Αυτή η κατάσταση δημιουργείται σταδιακά και είναι αποτέλεσμα αναντιστοιχίας ανάμεσα στις αρχικές προθέσεις του εργαζόμενου και την εργασιακή πραγματικότητα.(Αθανασούλα 2012)

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μελετώντας τη σχετική βιβλιογραφία με τους παράγοντες που δημιουργούν άγχος και επαγγελματική εξουθένωση στο χώρο της εκπαίδευσης τους κατατάσσουμε σε τρεις κατηγορίες

A) Δημογραφικά στοιχεία (φύλο, ηλικία, εμπειρία οικογενειακή κατάσταση).

Οι νέοι εκπαιδευτικοί διακατέχονται από έντονο άγχος λόγω της απειρίας αλλά και των διαφορετικών προσδοκιών που ευχών από το επάγγελμά τους.

B) Η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού.

Ο Fontana(1996) διαπίστωσε ότι τα εσωστρεφή άτομα είναι πιο ευάλωτα στο στρες και στην εξουθένωση.

Γ) Η σχολική οργάνωση (φόρτος εργασίας, σύγκρουση και ασάφεια ρόλων, το κλίμα που επικρατεί στο σχολείο.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗΣ

Ο Cherniss (όπως παρατίθεται στην Αθανασούλα 2013) αναφέρει ως εκδηλώσεις της εξουθένωσης στους εκπαιδευτικούς τα ακόλουθα:

«..έντονη καθημερινή αντίσταση για μάθημα, αίσθηση άρνησης, θυμό και αποστροφή, αίσθημα ενοχής, αποθάρρυνση και αδιαφορία, απομόνωση και υποχώρηση, καθημερινά αισθήματα κούρασης και εξάντλησης, συχνό «κοίταγμα της ώρας» υπερβολική κόπωση μετά το μάθημα, μείωση των θετικών συναισθημάτων απέναντι στους μαθητές, αναβολή συζητήσεων με τους μαθητές, αντίδραση σε επισκέψεις γονέων, «τυποποίηση των μαθημάτων, αδυναμία να ακούς ή να συγκεντρώνεσαι στους μαθητές, κυνισμό και επιλεκτική τοποθέτηση απέναντι στους μαθητές, αϋπνίες αποφυγή συζητήσεων με τους συναδέλφους, συχνό κρυολόγημα και γρίπη, συχνοί πονοκέφαλοι και στομαχικές ενοχλήσεις, οικογενειακά προβλήματα, αδικαιολόγητες απουσίες στο σχολείο»

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗΣ

Η επαγγελματική εξουθένωση έχει σοβαρές επιπτώσεις τόσο στον εκπαιδευτικό όσο και στη σχολική μονάδα όπου εργάζεται.

Οι ενέργειες στις οποίες θα προβεί το άτομο για να ξεπεράσει το πρόβλημα είναι:

A . Να κάνει σωστό προγραμματισμό και διαχείριση του χρόνου του, έτσι το άτομο ενισχύει το αίσθημα ελέγχου και μειώνει το στρες.

Β. Σωματική άσκηση και σωστή διατροφή. Η άσκηση δρα ευεργετικά τόσο στην ψυχική όσο και στη σωματική υγεία του ατόμου, μάλιστα τα αποτελέσματα είναι πιο ορατά όταν συνοδεύεται από σωστή διατροφή.

Γ) Κοινωνική στήριξη, το άτομο δεν πρέπει να μένει απομονωμένο, αλλά να επιδιώκει τη στήριξη, τόσο του οικογενειακού όσο και του ευρύτερου κοινωνικού του περιβάλλοντος, έτσι ώστε να νοιώσει συναισθηματική πληρότητα και επομένως πιο ενδυναμωμένο ώστε να αντιμετωπίσει μια δύσκολη κατάσταση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το εργασιακό άγχος μπορεί να εμφανιστεί σε οποιοδήποτε εργασιακό κλάδο και να επηρεάσει κάθε εργαζόμενο σε όποιο επίπεδο και αν εργάζεται. Τις τελευταίες δεκαετίες η διερεύνηση των παραγόντων που προκαλούν εργασιακό άγχος στους εκπαιδευτικούς, έχουν απασχολήσει έντονα τους ερευνητές, αφού δεν έχει μόνο επιπτώσεις στη σωματική και στην ψυχική τους υγεία, αλλά ερευνητικά έχει βρεθεί ότι εμποδίζει και την καλή σχολική επίδοση των μαθητών (Maslach & Jackson 1981). Διαχρονικές έρευνες διαπιστώνουν ότι, στη Μεγάλη Βρετανία το ποσοστό των εκπαιδευτικών που αναφέρουν ότι διακατέχονται από αισθήματα μέτριου άγχους ανέρχεται σε 72% και 23% από σοβαρότερες μορφές άγχους (Fontana 1996: 462). Ακόμη έρευνες όπως αυτή των Cox κ. συν. (1978) αναφέρουν ότι το 78% των εκπαιδευτικών υποδεικνύουν το χώρο της εργασίας τους ως τη μοναδική πηγή πρόκλησης άγχους στη ζωή τους

Είναι γεγονός ότι όλο και περισσότεροι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και δυσκολίες συμπεριφοράς εντάσσονται στις κανονικές τάξεις και οι συνεπακόλουθες απαιτήσεις από τους εκπαιδευτικούς είναι πλέον αυξημένες. Επιπλέον, ο μεγάλος αριθμός των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών που φοιτούν σήμερα στα ελληνικά σχολεία, αυξάνει το στρες των εκπαιδευτικών, εφόσον καλούνται να συντελέσουν στην αποτελεσματική ένταξη των εν λόγω μαθητών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί έρχονται αντιμέτωποι με περισσότερες στρεσογόνες καταστάσεις (Fink & Janssen, 1993· Χατζηχρήστου, 2004).

Αν θέλουμε να έχουμε μια κοινωνία με άτομα υγιή και καταρτισμένα τότε θα πρέπει η πολιτεία να ενσκήψει στα προβλήματα των εκπαιδευτικών να τους βοηθήσει με το επαγγελματικό τους άγχος και αυτοί απελευθερωμένοι και με σωστά εφόδια να βοηθήσουν με τη σειρά τους μαθητές τους, ώστε να μπορούν να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της εποχής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασούλα-Ρέππα, Α.(2013) *Επαγγελματικό Άγχος*. Σημειώσεις πανεπιστημίου Λευκωσίας
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α.(2013) *Επαγγελματική εξουθένωση*. Σημειώσεις πανεπιστημίου Λευκωσίας.
- Θεοφιλίδης Χ. (2012) *Σχολική Ηγεσία και Διοίκηση: από τη Γραφειοκρατία στη Μετασχηματιστική Ηγεσία* Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Κουτούζης Μ (2011) *Ηγεσία και Αποτελεσματικότητα: Η Ελληνική Πραγματικότητα*. Επιμορφωτικό Σεμινάριο
- Παπαδόπουλος & Σταμόπουλος *Δημογραφικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικών και εργασιακό άγχος*. Παιδαγωγικός Λόγος 2/2011
- Α, Τσιάκκρος & Π. Πασιαρδής *9ο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Κύπρου*.
- Α, Τσιάκκρος & Π. Πασιαρδής *Παιδαγωγική Επιθεώρηση 33/2002*
- Χατζηπαναγιώτου Π. *Πώς θα «οικοδομήσω» ένα καλό και αποτελεσματικό σχολείο*. Η Ελληνική Πραγματικότητα Επιμορφωτικό Σεμινάριο
- Bennett (1994) *personal effectiveness*. London : KoganPage.
- Fink, A. H., & Janssen, K. N. (1993). Competencies for teaching children with emotional-behavioral disabilities. *Preventing School Failure*, 37 (2), 11-15.
- Kyriacou, C., & Sutcliffe, J. (1978). Teacher stress: Prevalence, Sources and Symptoms. *British Journal of Educational Psychology*, 48, 159-162

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κοινωνία μας χαρακτηρίζεται από κοινωνική ρευστότητα που οφείλεται, ανάμεσα σε άλλα, στην μεγάλη «έκρηξη» της επιστημονικής γνώσης, στο χώρο των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας. Έτσι επιβάλλεται μια αναμόρφωση των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (ΑΠΣ).

Σύμφωνα με υπουργείο παιδείας μεταξύ των βασικών του αρχών για την Εκπαίδευση αναφέρεται: «Η εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να διαμορφώνει συνθήκες που προάγουν τις αξίες της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, της ειρήνης και της ελευθερίας. Με την εκπαίδευση επιδιώκεται η ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή και η επιτυχής κοινωνική ένταξή του, αφενός μέσα από τη συγκρότηση και αποδοχή κοινών αξιών και αφετέρου με την ανάπτυξη νοητικών, συναισθηματικών και ψυχοκινητικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων». Οι θεμελιώδεις αυτές παιδαγωγικές αξίες περνάνε μέσα από τα Αναλυτικά Προγράμματα και του σχολείου, στους μαθητές και στην κοινωνία γενικότερα.

Στην Ελλάδα παρά τις συνεχόμενες αλλαγές στα εκπαιδευτικά συστήματα, αυτές δεν επέφεραν ουσιαστικές αλλαγές, ούτε στην ποιότητα, αλλά ούτε και στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Τα ΑΠΣ υπήρξαν θα λέγαμε περισσότερο δασκαλοκεντρικά παρά μαθητοκεντρικά.

Μέσα από την εργασία αυτή θα γίνει μια προσπάθεια διερεύνησης των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών στην Ελλάδα, την εκπαιδευτική πολιτική και κατ' επέκταση τη γενικότερη πολιτική που ασκείται δια μέσω των Προγραμμάτων Σπουδών στην χώρα, και κατά πόσο τα Προγράμματα σπουδών προβάλλουν παιδαγωγικές αρχές ή τις πολιτικές θέσεις της εκάστοτε εξουσίας. Επίσης αν τα Αναλυτικά Προγράμματα βασίζονται στις βασικές παιδαγωγικές αρχές και εμπεριέχονται σε αυτά οι αρχές της Κριτικής Παιδαγωγικής. Τελικά τα σχολικά βιβλία αποτελούν μέσο όπου τα αναλυτικά προγράμματα μεταφέρουν ιδεολογικά μηνύματα, τα οποία με υποσυνείδητο τρόπο διαμορφώνουν την ταυτότητα των μαθητών – πολιτών, τόσο σε εθνικά όσο και σε θρησκευτικά ζητήματα. Μάλιστα τα μηνύματα αυτά καλλιεργούνται και αναπαράγονται στο σχολείο που θεωρείται ένας χώρος «καθαρός» πέρα από ιδεολογίες και συμφέροντα .

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Η Κριτική Παιδαγωγική αποτελεί εκπαιδευτική θεωρία, και ταυτόχρονα διδακτική και μαθησιακή πρακτική. Στοχεύει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και συνείδησης των μαθητών. Η ανάπτυξη της κριτικής συνείδησης αποτελεί τον θεμέλιο λίθο ενός ευρύτερου πολιτικού αγώνα που θα αμφισβητεί τις καταπιεστικές κοινωνικές συνθήκες και η όποια κοινωνική αλλαγή θα καταλήγει στην ισοτιμία και την κοινωνική δικαιοσύνη.. (Νικολακάκη)

Η κριτική παιδαγωγική Θεμελιώνεται στις διεισδυτικότερες παιδαγωγικές παρατηρήσεις των Dewey, Freire, Gramsci, Althusser, Apple, Bourdieu, Καστοριάδη και άλλων. Αναπτύσσεται από το 1980 και προσβέχει την ανάγκη ανανέωσης του σχολείου, την ανάδυση ενός νέου παιδαγωγικού λόγου. Διδάσκει και εφαρμόζει τις γνώσεις και ικανότητες της κριτικής ιδιότητας του πολίτη. Τοποθετεί σε κεντρική θέση την ηθική. Χρησιμοποιεί αποκλειστικά διαλογική προσέγγιση της γνώσης. Δημιουργεί νέες μορφές γνώσης, με έμφαση στη διάρρηξη των επιστημονικών συνόρων. Επαναδιατυπώνει την άποψη του ορθού λόγου του Διαφωτισμού. Θεωρεί τους εκπαιδευτικούς «αναμορφωτές διανοούμενους» που επιδιώκουν τον «κριτικό γραμματισμό», ο οποίος αναφέρεται στην κατανόηση και στον έλεγχο όλων των σφαιρών της κοινωνικής ζωής. Εξελίσσεται, επομένως, σε μια μορφή πολιτισμικής πολιτικής που αναπτύσσει μια γλώσσα κριτικής, αλλά και μια γλώσσα δυνατότητας.. Είναι ένας λόγος που έχει αναλάβει να επεκτείνει τις αρχές και

τις πρακτικές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης.(Καρτσάκης 2011)

Ο βασικός στόχος της Κριτικής Παιδαγωγικής είναι, να προετοιμάσει τους μαθητές να ώστε να έχουν ενεργή παρουσία στη δημόσια ζωή. Να δημιουργήσει πολίτες με κριτική σκέψη και όχι απλά «καλούς πολίτες», οι οποίοι να αντιστέκονται στην ανισότητα και την αδικία, πολίτες που θα υπερασπίζονται το κοινωνικό συμφέρον, πολίτες με ιδανικά και αξίες όπου μέσα από το κοινωνικό συμφέρον και όφελος θα ικανοποιείται και το προσωπικό όφελος και όχι πολίτες που να βολεύονται. Η κριτική παιδαγωγική δίνει στην παιδαγωγική πολιτική ποιότητα, δηλαδή, προάγει την χειραφέτηση του ατόμου

Η Κριτική Θεωρία εξετάζει την κοινωνία από τη θέση των «καταπιεσμένων» και των «αδυνάτων». Ακόμα, δεν ανακαλύπτει την αντικειμενικότητα μέσα από την ανιδιοτέλεια, έχει αρχές και είναι ιδιοτελή. Συνήθως γίνεται αντιληπτή ως μια «στιγμή» (με τη ντισεϊκή έννοια) μιας μετασχηματικής πρακτικής που αφορά στη δημιουργία ενός ανθρωπινότερου κόσμου. (Πέτρου 2013:172).

Σύμφωνα με τον Καρτσάκη στην εργασία του «Αναλύοντας κείμενα ή πώς θα οδηγήσω τον μαθητή στο παιχνίδι της κριτικής ανάγνωσης» αναφέρεται:

Η Κριτική παιδαγωγική, επαναδιατυπώνοντας την άποψη του *ορθού λόγου* του Διαφωτισμού:

- ✓ στοχεύει στην *κριτική ιδιότητα* του πολίτη,

- ✓ τοποθετεί σε κεντρική θέση *την ηθική και την ισότητα*,
- ✓ δημιουργεί νέες μορφές γνώσης, δίνοντας έμφαση στη *διάρρηξη των επιστημονικών συνόρων*,
- ✓ θεωρεί τους παιδαγωγούς *αναμορφωτές διανοούμενους*, στρατευμένους στη χειραφέτηση της ευαισθησίας, της φαντασίας και της λογικής των ανθρώπων,
- ✓ στοχεύει πάντα στον κριτικό και ανθιστάμενο αναγνώστη, στον αναστοχασμό και στον *κριτικό γραμματισμό* με πολλαπλές οπτικές και τρόπους διδασκαλίας, με *ουσιαστικά διαλογική προσέγγιση της μάθησης*.

ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Δεν υπάρχει αμφιβολία για την καθολική επίδραση της Κριτικής Θεωρίας στην εκπαίδευση. Η κριτική θεωρία επηρέασε αρχικά τα φοιτητικά κινήματα που αναπτύχθηκαν στη δεκαετία του '60, μάλιστα το κίνημα που ξεχώρισε ήταν αυτό του Βερολίνου. Τα αιτήματα των φοιτητών συμφωνούσαν με τις ιδέες των εκπροσώπων της Κριτικής Θεωρίας και αυτά σύμφωνα με τον (Πέτρου 2013) ήταν:

- ✓ Η έμφαση στη φοιτητική αυτονομία και την ανεξάρτητη μόρφωση
- ✓ το ενδιαφέρον για την ομαδοκεντρική διδασκαλία
- ✓ η ανάπτυξη ενός πολύ ευρύτερου φάσματος στα προγράμματα σπουδών
- ✓ η επίθεση στον «κανόνα»

Ο Freire έγραψε «Η τεχνολογική και επιστημονική εκπαίδευση δεν πρέπει να είναι εχθρική προς τη σύγχρονη ανθρωπιστική εκπαίδευση για όσο η τεχνολογία και η επιστήμη στην επαναστατική κοινωνία βρίσκονται στην υπηρεσία της μόνιμης απελευθέρωσης και της ενανθρώπισης» (Freire P,1972,157).

Απώτερος στόχος της κριτικής παιδαγωγικής όπως προαναφέρθηκε είναι η χειραφέτηση του ατόμου. Η δημοκρατική ηθική της χειραφέτησης συνδέεται άμεσα με τη διάλυση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής δύναμης που συγκεντρώθηκε από την άρχουσα ελίτ και αποσκοπεί στην εξασφάλιση της

ίσης κατανομής της δύναμης μεταξύ των ανθρώπων σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο (Annette, 2003)

Κατά τη διδασκαλία ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει *διαφόρους τρόπους*. (παροχή κινήτρων μάθησης, χρήση μεθόδου *project όπου αυτό είναι εφικτό, αλλά και ένδειξη ενσυναίσθησης*). Κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιεί διαφορές τεχνικές, ώστε να πετύχει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών του κατά τη διαδικασία της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τεχνικές που να στοχεύουν στην ενεργό μάθηση των μαθητών.

Όπως υποστηρίζουν οι Aronowitz και Giroux, η παιδαγωγική θεωρία με δεδομένη τη μεροληπτική φύση της μάθησης οφείλει να στηρίζει θεωρητικά τη δέσμευση στην ανάπτυξη μορφών κοινοτικής ζωής, που αναπτύσσονται και λειτουργούν στη βάση των αρχών της *αδελφοσύνης, της ελευθερίας και της ισότητας*

Μια κριτική παιδαγωγική έπρεπε να αξιοποιεί χώρους, όπως το σχολείο, εντός των οποίων οι άνθρωποι μπορούσαν να αμφισβητήσουν, να αποκτήσουν ισχύ και να αγωνιστούν, με απώτερο σκοπό την απελευθέρωσή τους. Τα σχολεία αποτελούσαν πεδία διεκδίκησης και η παιδαγωγική έπρεπε να γίνει απελευθερωτική δραστηριότητα, δίνοντας τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς και στους μαθητές να αναπτύξουν τις κριτικές τους ευαισθησίες και τις επιλογές τους για κοινωνική αλλαγή (Aronowitz, 1981, σελ.1-4).

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΠΟΥΔΩΝ

Κάθε εκπαιδευτικό σύστημα ανήκει στην εποχή του ή, μάλλον, είναι η εποχή του. Στη σημερινή λοιπόν εποχή, που χαρακτηρίζεται από τις κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνολογίας, τις οικονομικές εξελίξεις, τα νεότερα φιλοσοφικά και κοινωνικά ρεύματα και την κατάρρευση των πολιτικών ιδεολογιών, σε μια εποχή μεγάλων ταχυτήτων, το εκπαιδευτικό σύστημα δεν μπορεί να παραμένει στάσιμο. Πρέπει, συνεχώς να ανανεώνεται και να προσαρμόζεται στις νέες συνθήκες, ούτως ώστε να εντάσσεται ομαλά στην εποχή του και να βοηθά τους ανθρώπους να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα και τις ανάγκες τους με τρόπο σύγχρονο και δημιουργικό. (Πέτρου 2013)

Η πολιτεία νομοθετεί, διατυπώνει τους σκοπούς και τους στόχους της εκπαίδευσης, ορίζει τις βαθμίδες και τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Διατυπώνει τα προγράμματα σπουδών ανά βαθμίδα εκπαίδευσης, τα μέσα που θα αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία, οργανώνει το σχολείο και τελικά αξιολογεί όλους τους παράγοντες που συμμετείχαν στην εκπαιδευτική πολιτική.

Η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης εξαρτάται από τον μαθητή, αλλά και από το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον στο οποίο πραγματοποιείται η εκπαιδευτική διαδικασία. Τα Αναλυτικά προγράμματα σπουδών πρέπει

λοιπόν να λάβουν σοβαρά υπόψη τους παραπάνω παράγοντες ώστε να μπορέσουν να επιτελέσουν σωστά το σκοπό τους.

Τα εκπαιδευτικά συστήματα και ο ρόλος τους διαφέρουν από χώρα σε χώρα, αλλά και στην ίδια τη χώρα, καθώς τα εκπαιδευτικά συστήματα μέσω των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών εκφράζουν συγκεκριμένη πολιτική. Η εξέλιξη βέβαια της τεχνολογίας και η έντονη παγκοσμιοποίηση ακόμη και στο χώρο της παιδείας έχουν αμβλύνει τις διαφορές στα εκπαιδευτικά συστήματα και μάλιστα στα πλαίσια της κοινής Ευρωπαϊκής πολιτικής, εφαρμόζονται σχεδόν οι ίδιες πολιτικές όσο αναφορά την παιδεία σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι σχεδιασμένο για να ελέγχεται κεντρικά και έτσι αγνοούνται οι τοπικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες που θα έπρεπε να είναι η αφετηρία της εκπαιδευτικής προσπάθειας. Η απαιτούμενη ομοιογένεια της γνώσης θέλει να αγνοεί την ανομοιογένεια των τοπικών συνθηκών και έτσι καταστρατηγεί ουσιαστικά την πρόσφατα εισηγμένη παιδοκεντρικότητα του συστήματος. Στο σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα ο εκπαιδευτικός, ακόμα και όταν δεν αντιμετωπίζει πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα, έρχεται αντιμέτωπος με τα βιώματα των τοπικών κοινωνιών, που συνήθως δεν προβλέφθηκαν από το επίσημο πρόγραμμα (M. Apple 1986 και Φ. Κοσσυβάκη 1998).

Τα Αναλυτικά Προγράμματα και τα σχολικά εγχειρίδια εμπεριέχουν το σύνολο της σχολικής μόρφωσης και αποτελούν τον καθρέφτη του επιπέδου της παιδείας και του πολιτισμού ενός λαού. «Το αναλυτικό πρόγραμμα των

σχολείων στις διάφορες χώρες βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος όχι μόνο των συντακτών του, αλλά και των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, των μαθητών και των γονέων τους και άλλων ενδιαφερόμενων, γιατί αποτελεί μια θεμελιώδη διάσταση της όλης διαδικασίας της εκπαίδευσης (Γερογιάννης , Μπούρας 2006).

Τα σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα αποτελούνται από πλήρη οδηγό διδασκαλίας. Περιλαμβάνουν, εκτός από τη διδακτέα ύλη και τους γενικούς σκοπούς, ένα πλήθος άλλων στοιχείων χρήσιμων για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, όπως είναι οι γενικοί και ειδικοί στόχοι κάθε μαθήματος, μεθοδολογικές υποδείξεις και δυνατότητες χρήσης των μέσων διδασκαλίας που επιτρέπουν στον εκπαιδευτικό να έχει ευελιξία, τόσο στην επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών και στόχων της διδασκαλίας των συγκεκριμένων διδακτικών ενοτήτων, όσο και στην αξιολόγηση των μαθητών. Τα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα δομούνται με βάση τους στόχους, τα περιεχόμενα, τις μεθοδολογικές υποδείξεις και τον έλεγχο επίτευξης στόχων.

Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών βοηθάει τον εκπαιδευτικό, τον καθοδηγεί πάνω στην εκπαιδευτική διδασκαλία, παρέχοντας του γνώση και τρόπους εφαρμογής της γνώσης . «Σύμφωνα δηλαδή με την κοινή αντίληψη, το Αναλυτικό Πρόγραμμα είναι ένα εργαλείο το οποίο χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός στην καθημερινή πράξη, ένα εργαλείο που του χρησιμεύει ως επαγγελματική πυξίδα και του λέει τι πρέπει να κάνει και πότε πρέπει να το κάνει». Το ΑΠ αφορά συνολικά την εκπαιδευτική εμπειρία, την ποιότητα και

ποσότητα της ύλης, τους σκοπούς και τους στόχους, τις μεθόδους, τα μέσα αλλά και τις εμπειρίες των μαθητών και τους εκπαιδευτικούς (σύστημα αξιών, αλληλεπίδραση δασκάλου-μαθητών). (Γερογιάννης Κων., Μπούρας Αν. 2007)

Οι ραγδαίες αλλαγές στο πολιτικό- κοινωνικό περιβάλλον κάνουν αναγκαία και την αλλαγή στα εκπαιδευτικά συστήματα, αλλαγές που θα ξεκινήσουν από την αναμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών, καθώς μέσα από τα αναλυτικά προγράμματα και την παρεχομένη εκπαιδευτική πολιτική ασκείτε γενικότερη πολιτική.

Ο Θεριανός αναφέρει: «Η σχολική γνώση έχει έντονα ιδεολογικό χαρακτήρα και ορίζεται από δύο βασικούς παραμέτρους: α) το τι εργαζόμενο και τι πολίτη θέλει να φτιάξει το σχολείο και β) ποια πολιτική ιδεολογία θέλει να εγχαράξει σε αυτόν τον εργαζόμενο πολίτη. Οι αντιπαραθέσεις για το τι θα διδαχθούν τα παιδιά στο σχολείο είναι πάντοτε αντιπαραθέσεις για το τι κοινωνία θέλουμε και ποιο θα είναι το μέλλον της». Μέσα από τα ΑΠΣ μπορούμε να δούμε και να καθορίσουμε την κοινωνία που θέλουμε να δημιουργήσουμε ως πολιτεία, καθώς το ΑΠΣ καθορίζει το τι θα διδαχθεί, ο χρόνος που θα αφιερωθεί για την κάθε ενότητα, πως θα αξιολογηθεί και αυτό γίνεται σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) στην ελληνική εκπαίδευση, από τη Μεταπολίτευση ως το 1997, παρά τις αλλεπάλληλες μεταρρυθμίσεις, παρέμειναν παραδοσιακά και κλειστά προγράμματα. Τα προγράμματα αυτά χαρακτηρίζονταν κυρίως από δασκαλοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας και παρέμεναν συγκεντρωτικά. Αποτελούσαν μάλιστα ολοκληρωμένες προτάσεις ως προς τη διαμόρφωση και τη διεξαγωγή του μαθήματος, έδιναν ιδιαίτερη έμφαση στην επίτευξη γνωστικών στόχων και ελάχιστη στη μαθησιακή διαδικασία, παραβλέποντας τις ιδιαίτερες ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις των μαθητών(Παιδαγωγικό Ινστιτούτο)

Με τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν στην περίοδο 1997-2003, σύμφωνα με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, επιχειρήθηκαν αλλαγές με στόχο την πολυπρισματική κατάκτηση της γνώσης μέσα από συμμετοχικές και βιωματικές διαδικασίες. Μάλιστα δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη διαθεματική προσέγγιση των γνώσεων και αυτό επιχειρήθηκε μέσα από τη σύνδεση των γνωστικών αντικειμένων.

Σύμφωνα με τους Γερογιάννη Κ , Μπούρα Αν. παράγοντες που θα πρέπει να λειφθούν υπόψη στην αναμόρφωση των ΑΠΣ είναι:

- α) η έκρηξη της γνώσης
- β) το πρόβλημα του ελεύθερου χρόνου
- γ) το πρόβλημα της ειρήνης

- δ) το πρόβλημα του φυσικού περιβάλλοντος
- ε) η πολυπολιτισμικότητα
- στ) τα κοινωνικά προβλήματα
- ζ) ο τρίτος Κόσμος
- η) η αναβίωση του φιλελευθερισμού
- θ) οι νέες τεχνολογίες
- ι) η δια βίου μάθηση
- ια) η μεταβολή του ρόλου των εκπαιδευτικών
- ιβ) οι παιδαγωγικές αλλαγές
- ιγ) οι πολυεθνικές και νέες ανάγκες
- ιδ) το πρόβλημα της υγείας
- ιε) το πρόβλημα της σχολικής αποτυχίας
- ιστ) το παγκόσμιο χωριό (Global Village)

**ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΕ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΘΑ
ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ**

Η εκπαίδευση είναι ο πυλώνας που στηρίζει και επηρεάζει όλους τους κοινωνικούς τομείς. Ο Freire αναφέρει ότι η εκπαίδευση διαμορφώνει όλους τους τομείς της κοινωνίας, γιατί βασικό στόχο της πρέπει να έχει την ανάπτυξη κριτικής συνείδησης και σκέψης των μαθητών και κατ'επέκταση τη χειραφέτηση του ατόμου. Για να πετύχει λοιπόν το στόχο της η εκπαίδευση θα πρέπει να βρει τρόπους, ώστε να ενεργοποιούνται οι μαθητές. μόνο με την ενεργή συμμετοχή του ο μαθητής θα αποκτήσει ενδιαφέρον για το αντικείμενο μάθησης και θα μπορέσει να εμβαθύνει σε αυτό.

Κατά τη διδασκαλία μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει *αναρίθμητα τεχνάσματα*. Κάθε πετυχημένος καθηγητής χρησιμοποιεί τα δικά του τεχνάσματα και κάθε πετυχημένος καθηγητής διαφέρει από οποιονδήποτε άλλον πετυχημένο καθηγητή. Στην ενεργό μάθηση θα πρέπει να αξιοποιηθούν και τα εναλλακτικά περιβάλλοντα μάθησης. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και τα σύγχρονα οπτικοακουσικά μέσα βοηθούν τα μέγιστα σ' αυτή την κατεύθυνση. (Ματσαγγούρας 1994)

Σύμφωνα με τον ο Freire ο εκπαιδευτικός πρέπει να αντιμετωπίζει τους μαθητές του ως ενεργά μέλη ως φορείς δράσης με λόγο και άποψη. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να εντοπίσει μαζί με τους μαθητές του αυτές τις

απόψεις και να τις μετατρέψει σε παραγωγικό λόγο και μέσα από κριτικό διάλογο οι μαθητές να κατανοήσουν την κοινωνία και τις επιδράσεις της στη ζωή τους και στη συνέχεια να βελτιώσουν ή να αλλάξουν τις συνθήκες αυτές ώστε να υπάρξει κοινωνική αλλαγή.

Το σχολείο πρέπει να παρέχει στα παιδιά τα εφόδια ώστε να αναπτύξουν τις δεξιότητες για αυτοβελτίωση, μέσα από την επαφή με τα συναισθήματά τους και τη γνώση του εαυτού τους. Πρέπει τα παιδιά να γίνουν ικανά να αφομοιώνουν την πληροφορία και να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα.

Αυτό μπορεί να γίνει με μεθόδους διδασκαλίας που αναπτύσσουν ανώτερες γνωστικές λειτουργίες του ατόμου, όπως:

Κριτική ανάγνωση: είναι η ανάγνωση με ενεργή συμμετοχή των μαθητών, όπου και επεξεργάζεται δεδομένα, που κινητοποιούν τις ανώτερες γνωστικές λειτουργίες και οδηγούν στο σχηματισμό εννοιών, κρίσεων.

Η κριτική ανάγνωση αναπτύσσεται μέσα σε ένα κριτικό παιδαγωγικό πλαίσιο, χαρακτηριστικά του οποίου είναι η αγάπη, η ελευθερία, η ανοχή και η ενσυναίσθηση. Μέσα σ' αυτό οι μαθητές δοκιμάζουν, επιλέγουν, συνθέτουν. Απελευθερώνουν τις δυνάμεις τους. Ο δάσκαλος στοχεύει όχι πια στο φρονηματισμό αλλά στη χειραφέτηση των μαθητών. Όχι στην πρόσληψη αλλά στον εποικοδομισμό της γνώσης. (Καρτσάκης)

Κριτική σκέψη: Κριτική σκέψη ονομάζεται η διανοητική ικανότητα του ανθρώπου, η λειτουργία της οποίας του επιτρέπει να κρίνει κάθε πληροφορία

που του προσφέρεται ως προς την αλήθεια, τη γνησιότητα και την ορθότητα ή το αντίθετο. Ένας πραγματικά ελεύθερος άνθρωπος δεν μπορεί να δέχεται κάθε πληροφορία και να την αποδέχεται χωρίς μια λογική επεξεργασία και κριτική. Δεν υπάρχει στιγμή στη ζωή μας κατά την οποία δεν κρίνουμε το παρελθόν και το παρόν και διερωτόμαστε για το μέλλον.(Κυριακίδης)

Κριτικός γραμματισμός: Ο όρος κριτικός γραμματισμός αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να μπορεί δραστηριοποιείται και να προσαρμόζεται αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα, χρησιμοποιώντας τον προφορικό αλλά και τον γραπτό λόγο, καθώς και τις δυνατότητες που του προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία.

Οι παραπάνω διαδικασίες μάθησης για να υιοθετηθούν από τον κάθε εκπαιδευτικό και μαθητή, καλό είναι να προάγονται μέσω των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών.

Το αναλυτικό πρόγραμμα για να προωθεί το γραμματισμό θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα του μαθητή,
- την ανάπτυξη της προφορικότητας του μαθητή,
 - την επικοινωνιακή ικανότητα που αναπτύσσει η διδακτική πράξη,
 - την γλωσσική ικανότητα μέσα από τον κύκλο μαθημάτων που προσφέρει το σχολείο,
 - τον εμπλουτισμό των εμπειριών των μαθητών με την καθοδήγηση του σχολείου και με την επαφή του με πραγματικές περιστάσεις

επικοινωνίας,

- την συνεργατική προσέγγιση του λόγου με αποκορύφωμα την διαλογική θεώρηση της πραγματικότητας,
- την ξεδίπλωση της κριτικής θεώρησης με ταξινομήσεις συγκρίσεις κατηγοριοποιήσεις διατάξεις και ιεραρχήσεις,
- την υπέρβαση των δεδομένων με επεξηγήσεις προβλέψεις υποθέσεις συμπερασμούς εντοπισμό αντιθέσεων-αντιφάσεων,
- την προετοιμασία συγκεκριμένων μαθητικών ομάδων που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες με εξειδικευμένα προγράμματα και με συστηματικές προσεγγίσεις,
- την ενσωμάτωση μαθητών από άλλα πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα και την ισότιμη συμμετοχή τους στους εγγραμματισμούς που αναπτύσσονται στο σχολικό περιβάλλον. (Παπαδημητρακόπουλος)

Το σχολείο πρέπει να παρέχει στους μαθητές τα εφόδια ώστε να αναπτύξουν τις δεξιότητες για αυτοβελτίωση, μέσα από την επαφή με τα συναισθήματά τους και τη γνώση του εαυτού τους. Πρέπει οι μαθητές να γίνουν ικανοί να αφομοιώνουν την πληροφορία και να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα.

ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ;

Η μέθοδος διδασκαλίας των βασικών μαθημάτων (γλώσσα, μαθηματικά, φυσική, Χημεία) που διδάσκονται στη βασική εκπαίδευση, είναι συνήθως δασκαλοκεντρική και απουσιάζουν από αυτή οι βασικές δημοκρατικές αρχές, οι αξίες της κριτικής παιδαγωγικής. Με τη μέθοδο αυτή πρωταρχικός στόχος δεν ήταν η ολοκλήρωση προσωπικότητας του μαθητή, αλλά η κατάκτηση της άκριτης γνώσης, ώστε αυτή να χρησιμοποιηθεί στην προσπάθεια του μαθητή να εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Μάλιστα αν δούμε αναλυτικά τα προγράμματα σπουδών στην επαγγελματική εκπαίδευση, θα διαπιστώσουμε ότι απουσιάζουν εντελώς οι βασικές παιδαγωγικές αρχές. Αυτό που προωθείται με τη διδασκαλία στα μαθήματα αυτά είναι οι επιταγές των πολυεθνικών της αγοράς και κύριος σκοπός και στόχος τους είναι πώς θα δημιουργηθούν εργαζόμενοι στα μέτρα της αγοράς, έτσι βασικός στόχος είναι η κατάρτιση των μαθητών (δασκαλοκεντρική διδασκαλία) και όχι η εκπαίδευση τους (μαθητοκεντρική διδασκαλία). Ωστόσο υπάρχουν και κάποια «δευτερεύοντα» μαθήματα που δεν είναι συνδεδεμένα με το εξεταστικό μας σύστημα, τα οποία προάγουν τις δημοκρατικές αρχές και τις αρχές της κριτικής παιδαγωγικής.

Το μάθημα του επαγγελματικού προσανατολισμού, το οποίο ήταν βασισμένο στις βασικές παιδαγωγικές και δημοκρατικές αρχές, περιείχε όρους όπως «αυτογνωσία», «αυτοκριτική», «συνεργατική διδασκαλία»,

«αυτοπραγμάτωση», «αλληλεγγύη», «σεβασμό στην ετερότητα», «ενσυναίσθηση» και γενικά μέσα από την εμπλοκή των μαθητών σε διάφορες δραστηριότητες προήγαγε αξίες και αρχές που ενδυναμώνουν το άτομο και δημιουργούν δημοκρατικές ελεύθερες κοινωνίες. Ωστόσο και αυτό το μάθημα την τελευταία χρονιά καταργήθηκε.

Επίσης τα νέα μαθήματα, της Βιωματικής δραστηριότητας για το γυμνάσιο, της Ειδικής Θεματικής Δραστηριότητας για το Επαγγελματικό Λύκειο και της Ερευνητικής Εργασίας για το γενικό Λύκειο, εμπεριέχουν θεωρίες της συνεργατικής μάθησης, της Κριτικής Παιδαγωγικής και είναι μαθητοκεντρικά ενώ με τα όλα τα υπόλοιπα διδάσκονται συνήθως με τη μετωπική διδασκαλία (δασκαλοκεντρικά).

Ο Ματσαγγούρας για τις ερευνητικές εργασίες αναφέρει: Ως επιλογή εκπαιδευτικής πρακτικής, οι Ερευνητικές Εργασίες εντάσσονται οργανικά στην όλη φιλοσοφία του Νέου Σχολείου (ΥΠΑΜΘ 2010: 10-11, 23-25, ΥΠΑΜΘ 2011: 13), η οποία αντιλαμβάνεται τους μαθητές ως μικρούς «διανοούμενους», «επιστήμονες» και «ερευνητές», που **συνεργάζονται** στενά σε πλαίσιο πρωτοβουλιών και επιλογών και προσεγγίζουν βιωματικά και με **διαφορετικούς τρόπους** τη νέα σχολική γνώση μέσα από **διεπιστημονικής φύσης** ερωτήματα, πειραματισμούς και **διερευνήσεις**. Πρόκειται, ασφαλώς, με τα δεδομένα του ελληνικού Λυκείου, για σημαντική εκπαιδευτική καινοτομία, η οποία βασίζεται σε σύγχρονες και δοκιμασμένες παιδαγωγικές αρχές και αποσκοπεί να ενισχύσει τον εκπαιδευτικό ρόλο του Νέου Λυκείου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γερογιάννης Κ & Μπούρας Αντ . 2007. *Αναλυτικά Προγράμματα – Σχολικά Εγχειρίδια*.
- Θεριανός ,Κ.(2009). *Η Κριτική Παιδαγωγική στην «εποχή του τρόμου» και η αναγκαία οριοθέτησή της*.
- Θεριανός, Κ. (2013) *Το αναλυτικό πρόγραμμα και οι σχολικές γνώσεις*.
- Καρτσάκης Α.(2011) αναλύοντας κείμενα ή πώς θα οδηγήσω τον μαθητή στο παιχνίδι της κριτικής ανάγνωσης.
- Κοσουβάκη Φ.(1998), *Κριτική Επικοινωνιακή Διδασκαλία*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα.
- Κυριακίδης,Π. (2006). Κοινωνιολογία, Τμήμα δημοσιευμάτων Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Λιάμπα Α,& Κάσκαρη Ι .(2007) *Κριτικός Μεταμοντερνισμός, Κριτική Παιδαγωγική και τα ιδεολογικά σχήματα του νεοφιλελευθερισμού στην εκπαίδευση*.
- Ματσαγγούρας, Η. (1994).*Στρατηγικές διδασκαλίας: από την πληροφόρηση στην κριτική σκέψη*. Αθήνα.
- Παπαδημητρακόπουλος, Β. (2011).*Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και η προώθηση του εγγραμματισμού*
- Πέτρου, Α. (2013). *Φιλοσοφικές Διαστάσεις στην Εκπαίδευση*. Λευκωσία.
- Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης, 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα «Κριτική, Δημιουργική, Διαλεκτική Σκέψη στην εκπαίδευση: θεωρία και Πράξη» Αθήνα 2006.

5° Κεφάλαιο

Περίπτωση Μελέτης

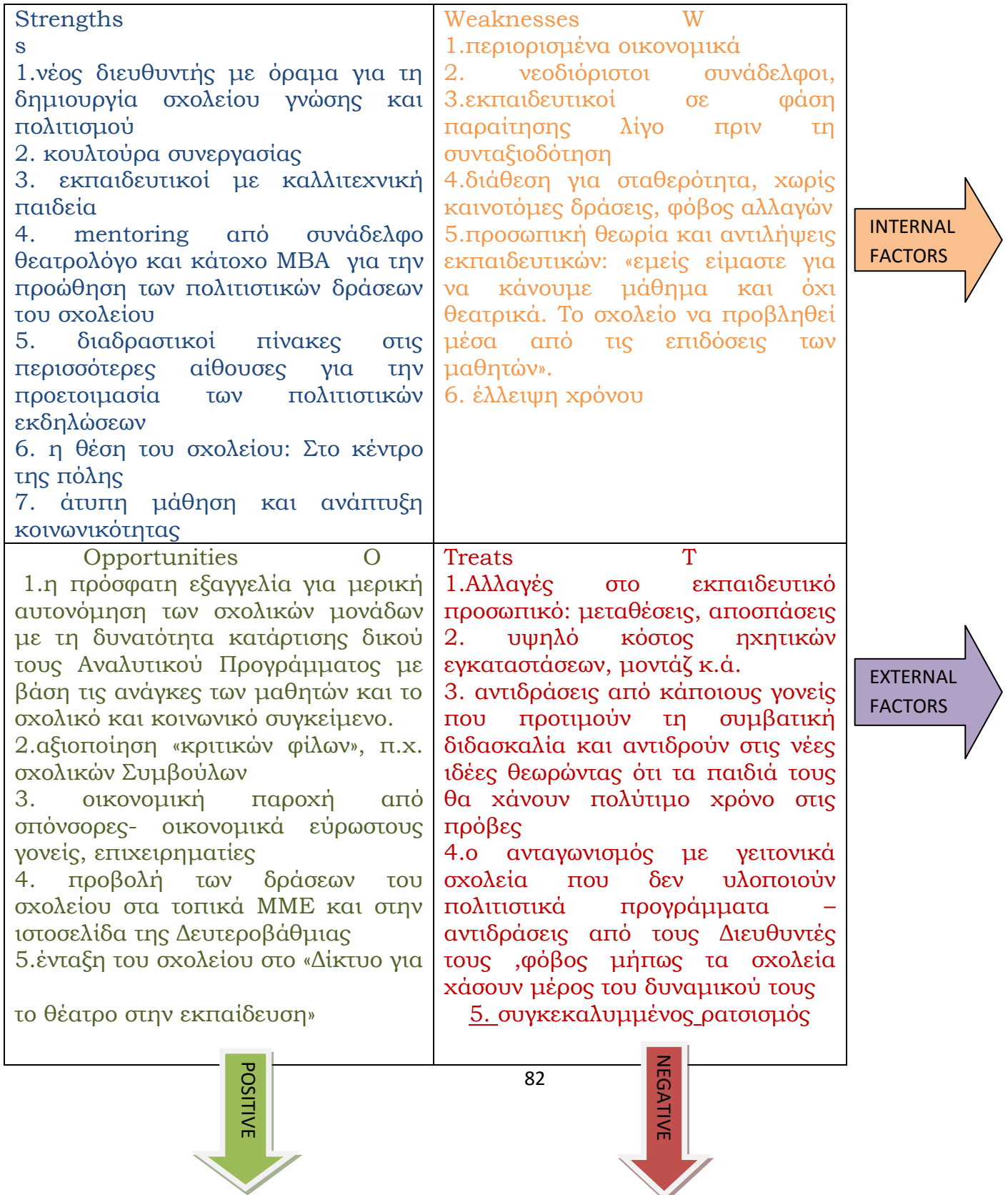
ΘΕΜΑ ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ:

Η καινούρια διοίκηση του σχολείου αποφάσισε να ενισχύσει την εικόνα του σχολείου βγάζοντας το σχολείο προς τα έξω/ στην κοινωνία μέσα από ένα σύνολο πολιτιστικών προγραμμάτων και δράσεων. Το όραμά της είναι η δημιουργία σχολείου που παράγει γνώση και πολιτισμό- κοντά στο όραμα της Μελίνας Μερκούρη. Έτσι η προβολή του σχολείου σε τόπο πνευματικής και αισθητικής ανάπτυξης θα επαυξήσει τη δημοτικότητά του, θα αυξήσει τις εγγραφές νέων μαθητών αλλά πάνω απ' όλα θα αναδείξει το σχολείο σε χώρο συνάντησης και κοινωνικής ζωής για τους μαθητές, τους γονείς και την κοινότητα.

Προκειμένου να συλλεγούν στοιχεία/δεδομένα για την υλοποίηση του οράματος, ο Διευθυντής συγκαλεί συνεδρία προσωπικού και διενεργεί SWOT analysis με θέμα:

«Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ»

Γράφημα 1 : Σχηματική παράσταση της ανάλυσης SWOT



ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ SWOT

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ ΑΠΟ ΤΗ SWOT ANALYSIS

Πρόκειται για κεντρικό , αστικό σχολείο, εύρωστης συνοικίας της Θεσσαλονίκης με 300 μαθητές μοιρασμένους σε 13 τμήματα, 25 μόνιμους καθηγητές και 3 αναπληρωτές. Το 30% του προσωπικού έχει μεταπτυχιακούς τίτλους , 3 νεοειδίκοι είναι κάτοχοι διδακτορικού, 2 εκπαιδευτικοί διαθέτουν και δεύτερο πτυχίο. Ακόμη 2 εκπαιδευτικοί έχουν πιστοποιήσει τις γνώσεις τους στο β' επίπεδο ΤΠΕ. Ένα ποσοστό 30% από το σύλλογο διδασκόντων απαριθμεί 2- 4 έτη προϋπηρεσίας, ενώ το 50% από 5-20 έτη προϋπηρεσίας στην εκπαίδευση και το 20%_έχουν ξεπεράσει τα 20 χρόνια υπηρεσίας και βρίσκονται κοντά στην αφυπηρέτηση._Για την διεξαγωγή της συστηματικής διερεύνησης συγκροτήθηκαν τετραμελείς ομάδες εκπαιδευτικών, οι οποίες κλήθηκαν να συμμετάσχουν στη διαδικασία λήψης συναινετικών αποφάσεων αφού προηγουμένως συγκέντρωσαν δεδομένα με τη μέθοδο SWOT.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΗΚΕ ΓΙΑ ΤΗ

ΛΗΨΗ ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ:

Κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης για το ζήτημα της *«προβολής του σχολείου ως κοινωνικού χώρου»* που απασχόλησε την εν λόγω σχολική μονάδα, προκρίθηκε από τη διευθυντική ομάδα η επιλογή της στρατηγικής της ανάλυσης SWOT. Μία εκ των ομάδων που συστάθηκε από μέλη του συλλόγου διδασκόντων και διοικητικούς του σχολείου – που αποτελούν ταυτόχρονα και μέλη της παρούσας εργασίας – ανέλαβαν τους εξής ρόλους : Σχολικού Συμβούλου, Υποδιευθυντή και μελών του Συλλόγου Διδασκόντων. Κάθε συμμετέχων της ομάδας σε ατομικό επίπεδο εκτίμησε την κατάσταση στους επιμέρους τομείς και κατέγραψε τις προσωπικές και αιτιολογημένες απόψεις του, που παρουσιάζονται αναλυτικά παρακάτω.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΕΩΝ-ΕΚΤΙΜΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ

ΟΜΑΔΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ SWOT

Η ανάλυση SWOT είναι ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού το οποίο χρησιμοποιείται για την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος ενός οργανισμού, όταν ο οργανισμός καλείται να λάβει μια απόφαση με τους στόχους που έχει θέσει ή με σκοπό την επίτευξή τους. Το αρκτικόλεξο SWOT προκύπτει από τις αγγλικές λέξεις : *Strengths, Weaknessess, Opportunities, Threats* (αντίστοιχα στα ελληνικά: *δυνατά σημεία, αδυναμίες, ευκαιρίες, απειλές*).

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

Γενικά, οι *δυνατότητες* είναι τα χαρακτηριστικά ή οι συνθήκες του οργανισμού που συνεισφέρουν στην εκπλήρωση της αποστολής του, ενώ οι *αδυναμίες* αναφέρονται στα χαρακτηριστικά ή τις συνθήκες που περιορίζουν ή ακόμα και εμποδίζουν τη δυνατότητά του να επιτελέσει την αποστολή του

αποσπώντας τον από την απόδοσή του. Παρακάτω παρουσιάζονται τα κύρια σημεία των δυνατών σημείων και αδυναμιών που ανιχνεύθηκαν.

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

Προκειμένου να προωθηθεί ο στόχος της «*προβολής του σχολείου ως κοινωνικού χώρου*» σημαντικό ρόλο έχει ο διευθυντής και το μοντέλο ηγεσίας που προωθεί στη σχολική μονάδα. Η αλλαγή διευθυντή σήμανε μια γενικότερη αλλαγή στη διοίκηση της σχολικής μονάδας με τη μετακίνηση σε μια δημοκρατική, συμμετοχική και καταναμημένη ηγεσία που προσεγγίζει το σχολείο συστημικά θεωρώντας την καλλιέργεια της αισθητικής των μαθητών εξίσου σημαντική με τα μαθησιακά τους αποτελέσματα στις ετήσιες προαγωγικές εξετάσεις.

Η άσκηση καταναμημένης (distributed) ηγεσίας, σύμφωνα με έρευνες, επαυξάνει τη δέσμευση των εκπαιδευτικών στους στόχους του οργανισμού, την αλληλεπίδραση, την καλλιέργεια κουλτούρας συνεργασίας, την προσανατολισμένη σε πολιτιστικούς στόχους διάσταση (cultural – process oriented dimension), την κοινωνική αλληλεπίδραση, τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και ευνοεί την ανάπτυξη του επαγγελματισμού (extended professionalism) των εκπαιδευτικών (Dieronitou, 2014). Επίσης, οι ηγέτες που διαθέτουν συστημική σκέψη (system thinkers in action) πηγαίνουν πέρα από τα υψηλά μαθησιακά επιτεύγματα και κινούνται προς τη βελτίωση των

συστημάτων του οργανισμού προωθώντας μια πιο συνολική θεώρηση (Fullan, 2005).

Εκτός από το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει ο ηγέτης της σχολικής μονάδας σημαντικές είναι και οι εισροές εκπαιδευτικών, μαθητών και γονιών. Στο σχολείο διορίστηκε πέρυσι ένας φιλόλογος, κάτοχος δεύτερου πτυχίου στη θεατρολογία με ειδίκευση στο αρχαιοελληνικό θέατρο. Οι διάχυση των γνώσεών του σε ομάδα εκπαιδευτικών (εθελοντικά) θα συμβάλλει στη διασκευή κειμένου (π.χ. Όρνιθες), στη σκηνοθετική, σκηνογραφική και μουσική επιμέλεια κ.ά. Ένας καινούριος συνάδελφος, μαθηματικός, είναι κάτοχος MBA και θα μπορούσε να συνεισφέρει σε θέματα διοίκησης, οργάνωσης και προβολής όλων των πολιτιστικών δράσεων του σχολείου. Αρκετοί άλλοι εκπαιδευτικοί παρακολουθούν τα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης και δείχνουν ενδιαφέρον για τη μουσική, το χορό, το θέατρο, τον κινηματογράφο. Ανάμεσα στους μαθητές υπάρχουν αρκετοί που ασχολούνται με την τέχνη (πηγαίνουν σε ωδεία ή είναι μέλη θεατρικών ομάδων) ενώ δύο μητέρες είναι δημοσιογράφοι σε τοπικά έντυπα και θα μπορούσαν να γνωστοποιήσουν τις επιτυχίες των παιδιών του σχολείου στα πολιτιστικά.

Ως προς τα υλικά μέσα και τους πόρους, το σχολείο εξοπλίστηκε με διαδραστικούς πίνακες οι οποίοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν (εκτός από τη διδασκαλία) και στην ανάπτυξη της καλαισθησίας των μαθητών : παρακολούθηση συναυλιών, θεατρικών έργων, ταινιών.

Τέλος, η μέθεξη ως η ψυχική συνάντηση με την τέχνη ή ως επικοινωνία ανάμεσα στον αισθητό κόσμο και τον κόσμο των ιδεών συνιστά μια μορφή άτυπης μάθησης και συμβάλλει στην ανάπτυξη της κοινωνικότητας των μαθητών.

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

Αναμφίβολα, τα τελευταία πέντε χρόνια η δυσμενής οικονομική συγκυρία που αντιμετωπίζει η Ελλάδα έχει προξενήσει πολλαπλά οικονομικά πλήγματα και στο εκπαιδευτικό συγκείμενο. Το συγκεκριμένο σχολείο λόγω της ισχνής χρηματοδότησής του από την κεντρική εξουσία αδυνατεί να ανταπεξέλθει στα λειτουργικά έξοδα (κατασκευή σκηνικών και εξασφάλιση γενικότερου υλικοτεχνικού εξοπλισμού) που απαιτούνται για την κάλυψη και επίτευξη του στόχου. Επομένως, αυτή η κατάσταση ελλοχεύει τον κίνδυνο της αποθάρρυνσης και εγκατάλειψης του οράματος για τη μετατροπή της σχολικής μονάδας σε κοινωνικό χώρο.

Μια ακόμη αδυναμία που εντοπίστηκε αφορά στα χαρακτηριστικά των μελών που απαρτίζουν το σύλλογο διδασκόντων. Ένα μεγάλο ποσοστό (70%) των εκπαιδευτικών βρίσκονται σε φάση αποχώρησης ενώ ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό (30%) ανήκει στην «ευαίσθητη» κατηγορία των νεοεισερχόμενων.

Αυτή η συνθήκη προξενεί κωλύματα που σχετίζονται ασφαλώς με την απουσία συναισθημάτων *δέσμευσης* για εφαρμογή στην πράξη των συναποφασισθέντων

και *συνευθύνης* για την πρακτική εφαρμογή τους. Οι μεν αρχαιότεροι σε προϋπηρεσία συνάδελφοι παρουσιάζουν σημάδια κόπωσης και αδιαφορίας ως προς την εισαγωγή μετασχηματιστικών οραμάτων στο σχολικό χώρο, οι δε νεοδιόριστοι διανύουν μια φάση προσαρμογής και γενικότερου αποπροσανατολισμού, εκδηλώνοντας -λόγω απειρίας- συναισθήματα ανησυχίας, αβεβαιότητας και άγχους για την ανάληψη ενός τόσο απαιτητικού έργου.

Η σπουδαιότερη, ωστόσο, αδυναμία που παρατηρήθηκε σχετίζεται με την ευρύτερη κουλτούρα που διέπει το σχολικό οργανισμό. Παρατηρείται μια επίμονη προσήλωση σε παγιωμένες – κατεστημένες αντιλήψεις που ταυτόχρονα συνοδεύονται και από μια εδραιωμένη τάση για εφαρμογή αμιγώς διεκπεραιωτικού χαρακτήρα διδακτικών πρακτικών. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι η διατύπωση εκ μέρους ορισμένων διδασκόντων ότι καθήκον τους είναι η υλοποίηση ενός «τεχνοκρατικού» τύπου διδασκαλίας, που θα στοχεύει αποκλειστικά και μόνο στην εφαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων και η οποία κατά συνέπεια θα συντελέσει στην αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας και άρα της «φήμης» του σχολείου. Η άρνηση, επομένως, για υιοθέτηση της διαδικασίας αλλαγής (*ξεπάγωμα-μετακίνηση στη νέα ιδέα-σταθεροποίηση*) προξενεί με τη σειρά της δυσχέρειες που θέτουν σε κίνδυνο την όλη διαδικασία.

Τέλος, μια επιπλέον αδυναμία είναι αυτή της έλλειψης χρόνου που θα μπορούσε να αφιερωθεί για την επίτευξη της μετατροπής του σχολείου σε

κοινωνικό χώρο. Πολλοί από τους συναδέλφους εκτός από το υποχρεωτικό διδακτικό ωράριο, επιφορτίζονται παράλληλα και με επιπρόσθετες υποχρεώσεις που σχετίζονται με γραφειοκρατικού τύπου ζητήματα εντός του σχολικού οργανισμού. Κάτι τέτοιο τους οδηγεί σε συναισθήματα επαγγελματικής εξουθένωσης και εύλογα σε εκδήλωση περιορισμένης διάθεσης για ενεργητική συμμετοχή σε τέτοιου είδους εγχειρήματα.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΑΠΕΙΛΕΣ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Οι *απειλές* αποτελούν εξωτερικούς παράγοντες ή καταστάσεις οι οποίες θα μπορούσαν να επηρεάσουν τον εκπαιδευτικό οργανισμό με τρόπο αρνητικό κάνοντας πιο δύσκολη την εκπλήρωση της αποστολής του , ενώ στον αντίποδα οι ευκαιρίες δίνουν τη δυνατότητα στον οργανισμό να εκμεταλλευτεί τις κατάλληλες συνθήκες προκειμένου να εκπληρώσει καλύτερα την αποστολή του. Πιο κάτω, παρουσιάζονται τα κύρια σημεία των συγκεκριμένων παραμέτρων.

ΑΠΕΙΛΕΣ

Πρόβλημα για το συγκεκριμένο σχολείο δημιουργεί η πρόωρη συνταξιοδότηση, μέρους του εκπαιδευτικού προσωπικού και η κάλυψη των κενών με αναπληρωτές και αποσπασμένους εκπαιδευτικούς. Συχνές αλλαγές έχουμε και στη διευθυντική ομάδα με αποτέλεσμα την απουσία σταθερών διαπροσωπικών σχέσεων, την αλλαγή στη σχολική κουλτούρα, στο ηγετικό στυλ, στην προώθηση των πολιτιστικών στόχων του σχολείου και γενικότερα στην εφαρμογή της καινοτομίας.

Άλλο πρόβλημα/ απειλή από το εξωτερικό περιβάλλον της σχολικής μονάδας αποτελεί η στάση κάποιων γονιών που προτιμούν τη συμβατική - δασκαλοκεντρική διδασκαλία και αντιδρούν στις νέες ιδέες και την «άτυπη (informal instruction) διδασκαλία» που προσφέρει στα παιδιά τους η εμπλοκή σε πολιτιστικά προγράμματα. Εξάλλου, κάποιοι γονείς θεωρούν ότι τα υψηλά μαθησιακά επιτεύγματα είναι το μόνο ζητούμενο σε μια εποχή έντονου ανταγωνισμού και οικονομικής κρίσης και ότι το σχολείο πρέπει να προετοιμάζει τα παιδιά για τις εξετάσεις τους.

Η άρνηση, βέβαια, των γονιών μπορεί να υποκρύπτει και ρατσιστική αντιμετώπιση των αλλοεθνών μαθητών του σχολείου καθώς γνωρίζουν ότι τα καλλιτεχνικά δρώμενα είθισται να προωθούν τη συμπερίληψη των «ξένων» και των «διαφορετικών». Σύμφωνα με την άποψη κάποιων γονιών, οι αλλοεθνείς

μαθητές πρέπει να ενσωματωθούν, δηλαδή να αποχρωματιστούν εθνικά και πολιτισμικά.

Μια άλλη απειλή προερχόμενη από το περιβάλλον της σχολικής μονάδας είναι ο ανταγωνισμός που θα μπορούσε να προκύψει με τα γειτονικά σχολεία. Το σχολείο που προωθεί την καινοτομία, τον πολιτισμό, τη διάδραση με την κοινότητα θα συγκεντρώσει περισσότερους μαθητές και έτσι δημιουργείται το ενδεχόμενο μετεγγραφών από τα γειτονικά σχολεία που δεν προωθούν ανάλογη κουλτούρα πολιτισμού. Η καλή φήμη του σχολείου θα προσελκύσει μαθητές, εκπαιδευτικούς με προσόντα και παρώθηση ενώ ταυτόχρονα θα δημιουργήσει προβλήματα στις σχέσεις με τα γειτονικά σχολεία καθώς σε βάθος χρόνου ίσως αντιμετωπίσουν πρόβλημα επιβίωσης: συγχώνευση, πλεόνασμα προσωπικού κ.ά.

Τέλος, η κάλυψη των οικονομικών αναγκών των πολιτιστικών προγραμμάτων των σχολείων (ηχητικές εγκαταστάσεις, κατασκευή κοστούμιών, εικονοληψία κ.ά.) είναι ένα ζήτημα σημαντικό που πρέπει να επιλυθεί. Η υποχρηματοδότηση των σχολείων μέσω της Σχολικής Επιτροπής δεν πρέπει να αποτελέσει τροχοπέδη για την επαφή των μαθητών με την τέχνη και τον πολιτισμό μέσα από την υλοποίηση των πολιτιστικών προγραμμάτων.

Οι απειλές αποτελούν πιθανά μελλοντικά αδύνατα σημεία που θα μπορούσαν να ανιχνευτούν στο μικροπεριβάλλον και μακροπεριβάλλον της σχολικής μονάδας. Η ανάλυση αυτή μπορεί να είναι άκρως διαφωτιστική γιατί

αναγνωρίζει τα προβλήματα που υπάρχουν σε ένα συγκεκριμένο συγκείμενο και αναζητά αξιόλογες ευκαιρίες και δυνατότητες προς αξιοποίηση.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Στα θετικά στοιχεία της εκπαιδευτικής πολιτικής μπορεί να θεωρηθεί η εξαγγελία του Υπουργού παιδείας για τη μερική αυτονόμηση των σχολικών μονάδων, σε σχέση με το ωρολόγιο πρόγραμμα που ακολουθεί (σε ποσοστό 10%) και το οποίο προκύπτει από την αναγνώριση των αναγκών και των ενδιαφερόντων των μαθητών και της τοπικής κοινωνίας. Κάθε σχολείο, δηλαδή, έχει τη δυνατότητα να εντάξει ένα μάθημα το οποίο θα βοηθήσει τους μαθητές στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που θα επιθυμούν οι ίδιοι, για παράδειγμα μπορούν να επιλέξουν διδακτικό αντικείμενο που προωθεί την κουλτούρα και τον πολιτισμό όπως «ο πολιτισμός του τόπου μας».

Στις ευκαιρίες που θα μπορούσε να προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον είναι και η υποστήριξη ενός «κριτικού φίλου» που στην προκειμένη περίπτωση μπορεί να είναι ο Σχολικός Σύμβουλος. Με τις γνώσεις του μπορεί να υποστηρίξει, να ενθαρρύνει μα καθοδηγήσει τους εκπαιδευτικούς στο σχεδιασμό και τη διεξαγωγή ποικιλίας πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Επίσης, το σχολείο μπορεί να αναζητήσει οικονομική βοήθεια από σπόνσορες- οικονομικά εύρωστους γονείς στους οποίους θα δοθεί παράλληλα η δυνατότητα να προβάλλουν τις επιχειρήσεις τους μέσα από τη οικονομική υποστήριξη των δράσεων στις οποίες εμπλέκονται και τα δικά τους παιδιά. Η δημόσια παρουσίαση των πολιτιστικών προγραμμάτων σε χώρους της πόλης με ιδιαίτερο ιστορικό, αρχαιολογικό ή αισθητικό ενδιαφέρον θα αναδείξει τη δουλειά εκπαιδευτικών και μαθητών. Η συνακόλουθη ανάρτηση των βιντεοσκοπημένων δράσεων στο blog θα καταστήσει σε όλους σαφές ότι το σχολείο παράγει γνώση και πολιτισμό

Τέλος, στην κατεύθυνση της υλοποίησης του βασικού οράματος του σχολείου «η προβολή του σχολείου ως κοινωνικού χώρου», βοηθητική_ μπορεί να θεωρηθεί η ένταξη σε δίκτυα σχολείων όπως «Δίκτυο για το θέατρο στην εκπαίδευση» , το Erasmus κ. ά. Η διεύθυνση του σχολείου σε συνεργασία με τους πιο ικανούς εκπαιδευτικούς θα μπορούσε να προωθήσει αυτήν την ένταξη μέσα από την υποστήριξη της συλλογικής δράσης , της ισότιμης συμμετοχής και της εμπλοκής όλων. Οι επιπτώσεις μιας τέτοιας πρωτοβουλίας θα είναι θετικές για τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και την οικογένεια τους για το σχολείο και την κοινωνία γενικότερα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ανάπτυξη των καινοτόμων προγραμμάτων και δράσεων, εμπλουτίζει τη ζωή του σχολείου και δίνει νέες ευκαιρίες μάθησης και καλλιέργειας, με την ανάπτυξη θετικού παιδαγωγικού κλίματος. Οι μαθητές μέσα από την ενασχόληση με πολιτιστικά προγράμματα γίνονται δημιουργικοί, ευπροσάρμοστοι στις αλλαγές, κριτικά σκεφτόμενοι και ενστερνίζονται αξίες όπως η ισοτιμία, η αλληλοκατανόηση, και η ενσυναίσθηση (empathy) που συμβάλλουν στον περιορισμό των περιστατικών ενδοσχολικής βίας (bullying). Το Υπουργείο Παιδείας (ΠΔ152/5-11-2013) έχοντας κατανοήσει τη σημασία των πολιτιστικών προγραμμάτων δίνει κίνητρα στους εκπαιδευτικούς να εργαστούν προς αυτή την κατεύθυνση, μοριοδοτώντας τη συμμετοχή τους σε αυτά.

Με δεδομένη, επομένως, την αξία των πολιτιστικών προγραμμάτων για την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών αλλά και την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών, η σχολική μονάδα θα προσπαθήσει να εντοπίσει και να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες του κοινωνικού περιβάλλοντος που ευνοούν την υλοποίηση των προαναφερθέντων προγραμμάτων με την εφαρμογή της μεθόδου στρατηγικού σχεδιασμού SWOT.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Θεοφιλίδης, Χ. (2014). *Αυτοαξιολόγηση σχολείου. Τα σχολεία γνωρίζουν το σχολείο τους*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Μπαγάκης, Γ. (2005). *Αυτοαξιολόγηση σχολικής μονάδας. Από το έργο του Ιωσήφ Σολομών στις σημερινές προσπάθειες στην Ελλάδα και αλλού*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Dieronitou, I.(2014). Unveiling the restricted and extended possibilities of distributed leadership, *Researchers World- Journal of Arts, Science & Commerce*. Vol.-V, Issue, p. 37-41.

ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- http://el.wikipedia.org/wiki/Ανάλυση_swot
- **ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ, ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ 152.** Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. www.esos.gr/uploads/kcfinder/file/PD_ajilogisi.pdf

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΩΣ ΜΕΣΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η συγκεκριμένη ενότητα έχει ως σκοπό την αυτοαξιολόγηση του σχολείου, για την πραγματοποίηση της οποίας έχει χρησιμοποιηθεί το ερωτηματολόγιο ως μέσο συλλογής δεδομένων. Σύμφωνα με τους Παπαναστασίου και Παπαναστασίου (2005) το ερωτηματολόγιο αποτελεί το κατεξοχήν μέσο συλλογής δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες.

Ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο χρησιμοποιείται συχνά για σκοπούς έρευνας. Ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα σε κάποιες περιπτώσεις να χρησιμοποιήσει έτοιμο ερωτηματολόγιο , γιατί αυτό εναρμονίζεται με την έρευνα του και γιατί εξυπηρετεί τους σκοπούς της έρευνας. Σε άλλες περιπτώσεις ωστόσο είναι υποχρεωμένος να προχωρήσει στη διεξαγωγή της έρευνας του με αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο.

A. Διαδικασία κατασκευής αυτοσχέδιου ερωτηματολογίου

Ο ερευνητής ξεκινά το σχεδιασμό ενός ερωτηματολογίου έχοντας κατά νου ότι πρέπει να δημιουργήσει ενδιαφέρον, ώστε τα υποψήφια υποκείμενα της έρευνας να ανταποκριθούν στην έκκληση για συμπλήρωσή του(Cohen &

Manion,1994). Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, πρέπει το ερωτηματολόγιο να είναι καλοσχεδιασμένο, να παρέχει τις πληροφορίες που χρειάζονται και να μην δημιουργεί προβλήματα στο στάδιο καταχώρησης, ανάλυσης και ερμηνείας δεδομένων.

Σε περίπτωση αυτοσχέδιου ερωτηματολογίου ο ερευνητής επισημαίνει τις βασικές πτυχές του θέματος που μελετά και στη συνέχεια διατυπώνει σχετικές ερωτήσεις για κάθε βασική πτυχή, χρησιμοποιώντας απλή γλώσσα για να ετοιμάσει μονοδιάστατες ερωτήσεις. Παράλληλα υιοθετώντας μια από τις τέσσερις δυνατές κλίμακες (ισο-διαστημική, αναλογική, διατακτική, κατηγορική) με την οποία θα προχωρήσει στη μέτρηση.

Σύμφωνα με τον Leithwood(2005) έχουμε τα εξής έξι στάδια :

- 1.Ανάλυση θέματος και διερεύνηση πτυχών
- 2.Διατύπωση ερωτήσεων για κάθε πτυχή.
- 3.Έλεγχος καταλληλότητας ερωτηματολογίου μέσα από πιλοτική χορήγηση.
- 4.Χορήγηση ερωτηματολογίου και συγκέντρωση δεδομένων από τυχαίο και αντιπροσωπευτικό δείγμα.
5. Οργάνωση δεδομένων για να προχωρήσουμε σε στατιστική ανάλυση
6. Έλεγχος αξιοπιστίας και εγκυρότητας.

B. Εγκυροποίηση ερωτηματολογίου

Η εγκυροποίηση ενός ερωτηματολογίου είναι δυνατόν να επιτευχθεί μέσα από παραγοντική ανάλυση, ως αποτέλεσμα της οποίας επαληθεύονται ή

απορρίπτονται οι πτυχές του ερωτηματολογίου και η σύνθεση της καθεμιάς. Το τελευταίο επιτυγχάνεται επιλέγοντας εκείνες τις ερωτήσεις που φορτίζουν μοναδικά και ουσιαστικά σε μια συγκεκριμένη πτυχή. Σε διαφορετική περίπτωση, ερωτήσεις δηλαδή που αποτυγχάνουν κάτι τέτοιο αφαιρούνται απ' το ερωτηματολόγιο. Γενικά η διατύπωση των ερωτήσεων, η έκταση και η παρουσίαση του ερωτηματολογίου έχουν μεγάλη σημασία για τα αποτελέσματα της έρευνας.

Γ. Παρουσίαση ερωτηματολογίου

Οποιοδήποτε ερωτηματολόγιο, όσο εξαιρετικό και αν είναι, θα χάσει την αξία του, αν δεν έχει την ενδεδειγμένη εμφάνιση. Βασικά σημεία τα οποία πρέπει να προσέξει ο ερευνητής:

- Οι οδηγίες που δίνονται να είναι με κεφαλαία γράμματα ή υπογραμμισμένες ή με μαύρα στοιχεία.
- Ο τίτλος της έρευνας να γράφεται στην αρχή του ερωτηματολογίου με κεφαλαία. Παραλείπεται μόνο όταν υπάρχει η πιθανότητα να επηρεάσει τις απαντήσεις των συμμετεχόντων.
- Το ερωτηματολόγιο να ειπωθεί στην ολότητα του με κριτικό πνεύμα.
- Ορθογραφικά λάθη ή αναγραμματισμοί υποβιβάζουν την αξία του.
- Εάν είναι μεγάλο ενδείκνυται να υπάρξει σμίκρυνση των στοιχείων, αλλά ποτέ συμπύκνωση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασούλα-Ρέππα, Α (2008). *Εκπαιδευτική Διοίκηση & Οργανωσιακή Συμπεριφορά*. Αθήνα: Έλλην.

Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2006). *Κοιότητες δια βίου Μάθησης Ενηλίκων και Κοινωνική Ευημερία*. Συνέδριο Γενικής Γραμματείας Ενηλίκων. Βόλος.

Γαβαλάς, Δ. (2003). Το σχολείο ως Μανθάνων Οργανισμός: Νέος τρόπος Ύπαρξης του σχολείου στην εποχή της πληροφορίας. Ευκλείδης τεύχος 60-61, –Επιμόρφωση.

Θεοφιλίδης, Χ. (2012). *Σχολική Ηγεσία και Διοίκηση: από τη Γραφειοκρατία στη Μετασχηματιστική Ηγεσία* Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Θεοφιλίδης, Χ. (2013). *Αυτοαξιολόγηση Σχολείου Τα σχολεία γνωρίζουν το σχολείο τους*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (2012). «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου-Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης».

Κουτούζης Μ. και Χατζηευστρατίου Ι., (1999). Αξιολόγηση στην εκπαιδευτική μονάδα, στο συλλογικό Αθανασούλα-Ρέππα και λοιποί, τόμος Γ, Κοινωνική και Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαιδευτικής διοίκησης, Πάτρα, ΕΑΠ.

Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ). *Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. Φ.Ε.Κ 240, τεύχος Α' 2013.

Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ), *Οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις*. Φ.Ε.Κ 24, τεύχος Α' 2002.

Σακκάς, Δ., Μπαρδάνης Γ. "Οι Διεργασίες Συμβολαίου για τις Σχέσεις στην Σχολική Τάξη", Μ.Π.Ε. 2011.

Edgar Moren, *Οι Επτά γνώσεις κλειδιά για την Παιδεία του μέλλοντος*, εκδόσεις του 21ου, Αθήνα 2000.

Reaching out: the prevention of drug abuse through increased human interaction, Gerald Edwards, Pulse N.Y.

Gerald Edwards and associates, IMPACT Teaching.

Didier Noye – Jacques Piveteau : *Πρακτικός οδηγός του εκπαιδευτή*, εκδόσεις Μεταίχμιο.